

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Reeltig Hilsm
A. og H. B.

6

FJORDVANG SKOLEGAARD

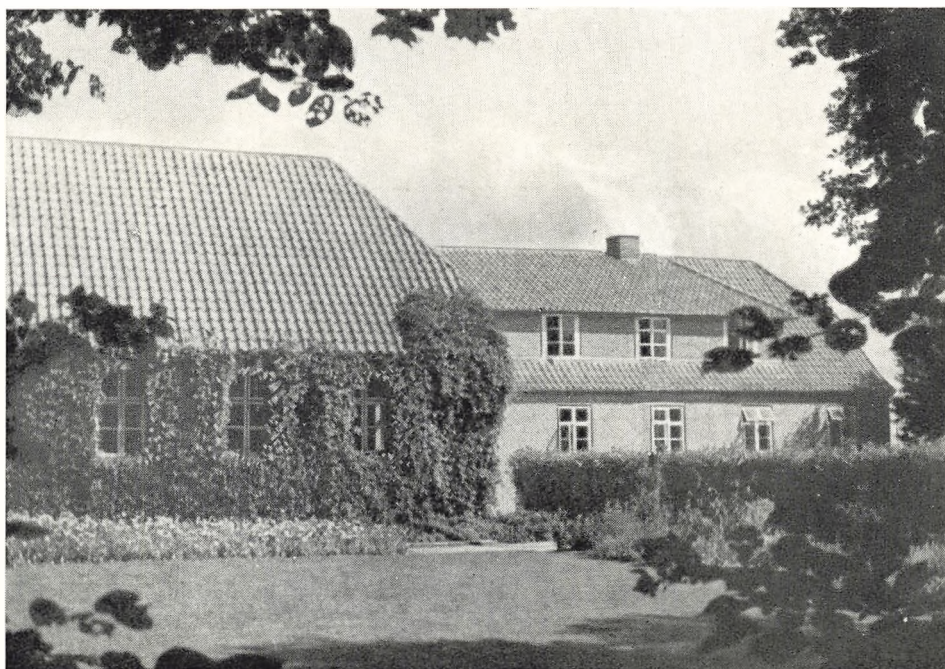
Julen 1948

AARSSKRIFT 1947-48

Statens pædagogiske Studiesamling
København

INDHOLDSFORTEGNELSE

Thomas Bruun: Tør man sig ret fornøje —	3
M. L. Skovsborg: En Tur til Sydslesvig	4
Riis-Vestergaard: Den gode Samvittighed	10
Peder Nielsen: Ukrudtsbekæmpelse	18
Hans Bruun: Aaret der gik	24
Kaj Knudsen: — blandt fjeld og li og fjord!	30
Peder Nielsen: Tanker efter et Aar paa Fjordvang	34
Theodor Pallesen: Se dig ud en Sommerdag —	36
Riis-Vestergaard: Forældredag og Elevmøde	37
Riis-Vestergaard: Vedtægt for »Fjordvang Skolegaards Elevforening«	39
Elevfortegnelse	40

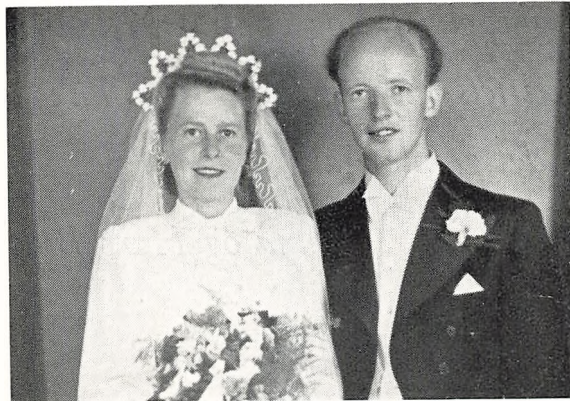

*En glædelig Jul og et godt Nytaar ønskes
Aarsskriftets Læsere, og vi siger Tak for alt
godt i det gamle Aar.*

Anna og Hans Bruun.

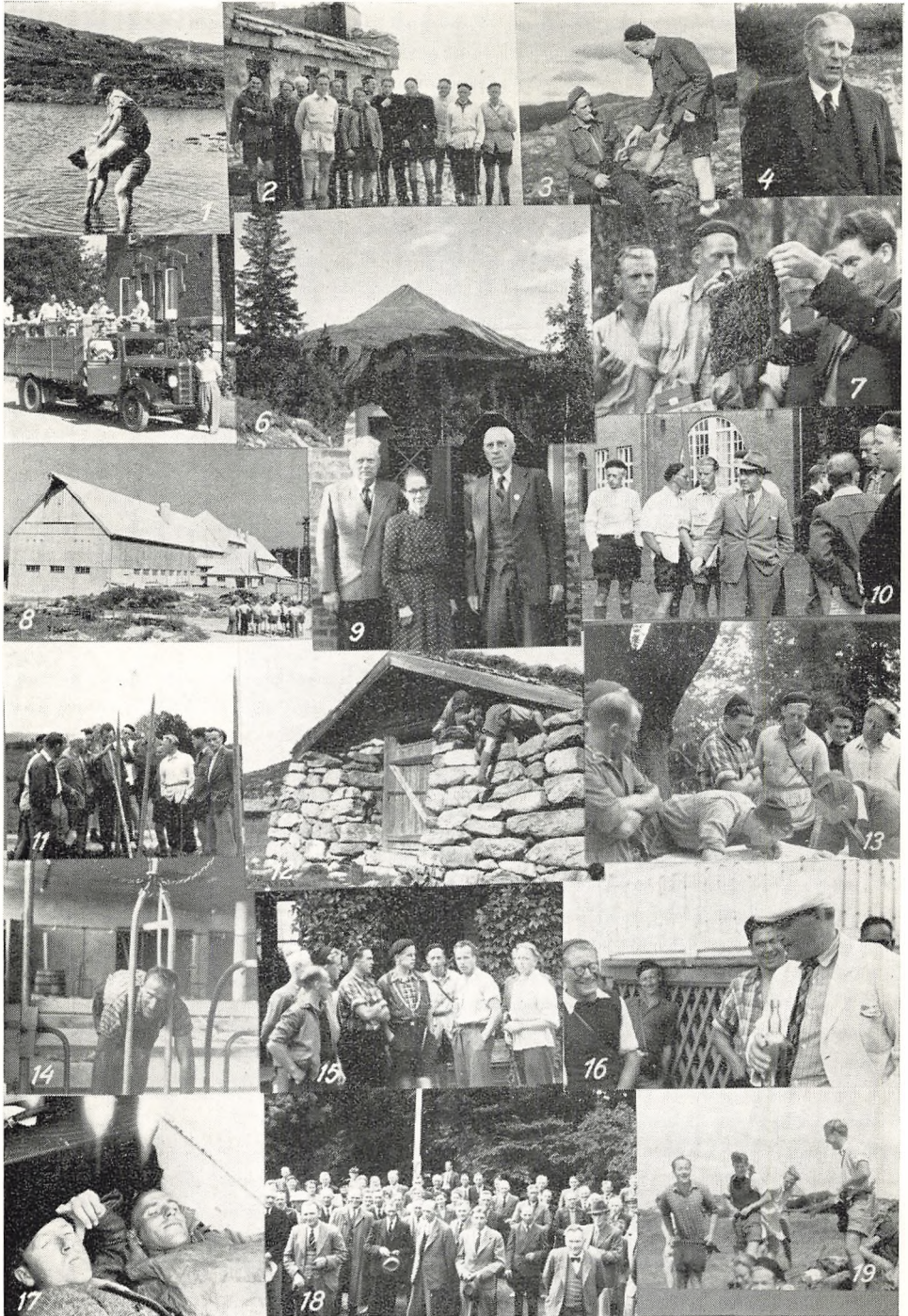
Oktober 1948.

Hr. Landbrugslærer Peder Nielsen og Frue.

1. Marken er mejet — 2-4-5. Tre faste Klokkere. 3. To Fodermestre. 6. Køkkensmil. 7. Fri-kvarter. 8. Før Cannae. 9. Aa, Duft af Hø — ! 10. Quintus Fabius Maximus. 11. Sommeridyl paa Fjordvang. 12. Ogsaa to Fodermestre. 13. Ved du, hvad jeg skal være, naar jeg bli'r stor? — Fars Traktorfører! 14. Vi hviler ud efter Kusinefesten — 15. — og nyder Middagskaffen. 16. Er det Poul, der er vittig? 17. Plantagestemning. 18. Har man en Gang spist af Bliktallerkenen.

1. »Kamelerne« vandes. 2. I Polarkulde paa Gausta. 3. En norsk Cigaret!!! 4. Herlig Type paa en norsk Konsulent. 5. Vi entrer en norsk Lastbil. 6. Skal vi helt der op! — Gaustatoppen. 7. Landbrugets Bi-erhverv. 8. Avlsbygninger til 2 Mill. norske Kroner — Landbohøjskolen i Aaes. 9. Familien Bruun, Blaabjerggaard. 10. Landbrugslærer Aage Toft, Ladelund, viser rundt. 11. Saa-dan sætter vi Hø paa Hæsjer her i Norge! 12. Hvor er Sæterjenten blevet af? 13. Ogsaa Fremmedbogen maa holde for. 14. Patentbindslernes Effektivitet prøves. 15. Lærer Lurås fortæller. 16. Hvad med en lille Whisky? 17. Lette Bølge, naar du blaaner! 18. Foreningsbesøg. 19. Overrasket af Fotografen.

TØR MAN SIG RET FORNØJE —

Ja, det kan man jo godt komme lidt i tvivl om. Der var en række år, hvor vi hver gang konstaterede: tredje krigsjul, fjerde krigsjul o. s. v., og hver gang tænkte: næste år har vi fredsjul. Og vi drømte vel også dengang om, at appelsiner og dadler og alle de andre lækkerier, vi svælgede i i gamle dage, så straks ville regne ned over os. Nu skal vi holde den fjerde fredsjul; og ikke alene er dadlerne udeblevet; men hvis det lykkes vores regering at skaffe os både ris og svedsker til jul, vil vi forhåbentlig alle sammen få en besk smag i munden, når vi skal til at nyde det. Man skammer sig over al den ståhej for at »sikre danskerne en rigtig jul,« som det hedder i avisernes overskrifter. For læser vi ikke i de samme aviser om de millioner af mennesker, der rundt om i Europa sulter og dør af underernæring?

Når vi nu juleaften går omkring træet, hele familien, i en varm stue og med alle mulige herligheder på træet og på bordet, så undgår vi næppe et stik i hjertet; for vi ved, at andre steder sidder mennesker i tusindvis — mennesker, der har kendt til at holde jul, som vi gør det — i jordhuller og ruindynger og skal holde jul der, omgivet af lutter grave. Og så melder tanken sig: tør man? Tør man glæde og fornøje sig? — Der er noget i en, der kvier sig ved at slå gækken løs og give sig hen i julefornøjelserne; man synes, man kun kan det ved at tage skyklapper på, ved at lukke øjnene for, hvad der er fulgt i krigens kølvand som fredens kendetegn, og ved slet ikke at tænke på det endnu værre, der er i optræk. — Det var strengt, dengang aviserne i krigstiden var fyldt med løgn; men det er næsten strengere nu at skulle se dem fyldt med virkelighedsbilleder af hærgede byer og håbløse menneskeskæbner.

Tør man sig ret fornøje? — Ja, Brorson påstår jo, at »i denne søde Juletid tør man sig ret fornøje.« Men han kendte vel heller ikke den rå virkelighed? Det var der i hvert fald en mand, der sagde til Brorson, da han en dag sad hos ham i bispegården i Ribe: »De kan sagtens skrive de kønne og glade salmer, De, som sidder her og har gode dage.« Brorson førte stiltiende manden ned i den fjerneste ende af bispegården og lukkede en dør op til et rum, hvor der i noget halm lå et væsen, der mere lignede et dyr end et menneske. Det var Brorsons åndssvage søn; man havde dengang ikke noget andet middel end at spærre sådan en stakkel

inde og bare fodre ham, næsten som et dyr. Brorson kunne også have fortalt manden, at af hans 16 børn var de 10 døde som små eller ganske unge.

Det var altså ikke med lukkede øjne eller med skyklapper på, Brorson skrev, at man turde fornøje sig. Men han havde i livets hårde skole lært, at »når hjertet sidder mest beklemt, da bliver glædens harpe stemt, at den kan bedre klinge,« og at »knuste hjerter føler bedst, hvad denne store frydefest for glæde har at bringe.«

Det er ikke en glæde, der er afhængig af, hvor mange risengryn og svedsker vi kan få, eller af, hvor megen medgang og forkælelse vi kommer ud for; men det er den glæde, der gør livet udholdeligt og værd at leve for alle de knuste menneskehjerter. Det er den glæde, der ligger i forsikringen om, at der er lindring for al nød, både den, vi selv er skyld i, og den, andre har forvoldt os; og i med et villigt sind at tage imod den glædelige tidende.

Mon der er et eneste hjem, der ikke er berørt af tidens nød? — som ikke har en skamplet på sig, fra fortiden eller gennem børnenes adfærd; som ikke har et uafrysteligt minde — eller en uafvendelig bekymring — eller en grav at skulle ud at se til?

Lad os prøve på i år, da vi på mange måder har den barske virkelighed nærmere inde på livet end nogensinde før, at fornøje os ret! — at bruge al vor kunst og flid, ikke på at hamstre så mange julelys, at andre ingen kan få; men på at dele med de andre, både ansvarsbyrden og skyldbyrden og glæderne; og mest den glæde, vi glimtvis oplevede, når hjertet var allermest beklemt, og vi ved Vor Herres nådige hjælp blev befriet, uden at lyve os ud af klemmen, — ganske simpelt fordi syndernes forladelse og det evige liv er lige saa meget virkelighed som alle de fejltrin og alle de dødsfald, som klemte os om hjertet.

Det er at fornøje sig ret. Og det tør vi.

Thomas Bruun.

* * *

EN TUR TIL SYDSLESVIG

Kan du lægge Æg, spurgte Hønen; kan du skyde Ryg, spinde og gnistre, spurgte Katten. Det var for Den grimme Ælling Betingelsen for at blive lukket indendørs og optaget i det gode Selskab.

Jeg har af og til tænkt herpaa, naar jeg gennem de sidste Par Aar har ligget paa Lur efter at faa en Rejse til Sydslesvig, idet der jo stilles tilsvarende Betingelser for at komme over Grænsen. Men endelig i Sensommeren i Aar blev det mig klart, at jeg baade kunde skyde Ryg, gnistre og spinde, m. a. Ord holde Foredrag dernede, og Resultatet blev, at jeg den 2. November tidlig Morgen kunde køre over Grænsen ved Krusaa med Opfordring til at holde Foredrag i Læk og Farup og deraf flydende Nedrejsningstilladelse i Lommen.

To Gange før har jeg været i Sydslesvig. Første Gang var som 16-aarig, da mine Forældre, et Par Søskende og jeg kørte gennem Sydslesvig med Harzen som Maal. Med den Far, vi havde, kunde vi Søskende ikke undgaa at blive trukket rundt til Krigergrave, Mindesten, Danevirke, Hedeby Kirke o. s. v. Eet Indtryk fik jeg ogsaa deraf; men jeg maa tilstaa at Rejsens Maal for mig var Harzen.

Næste Gang var i 1935, da jeg efter Embedsexamen foretog en Cykletur Svejts — retur. Da jeg paa Tilbagevejen kom til Ejderen, havde jeg endnu 2¹/₂ Mark paa Lommen, et svimlende Beløb, som gjorde mig det muligt at gøre Sydslesvig et Par Dage, inden jeg for Alvor gav mig til at krydse omkring i Nord-slesvig som beregnet. Det blev atter de historiske Steder, Oversø, Sankelmark, Danevirke. Men jeg maa tilstaa, at jeg følte mig til Mode, omtrent som naar jeg gik paa Nationalmusæet, en stor Fortid, der levende optog mig, Minder om dansk Liv, men kun Minder. Jeg husker tydeligt, hvordan jeg stod paa Danevirke og mindedes Rørdams vemodige Sang om Danevirke:

Nu ligger vor Grænsevold øde, hvor Grænsen var engang.
Dansk taler her kun de Døde og Mindets magtfulde Sang. —

Det var jo bogstavelig talt sandt. Det danske fandtes i Naturen, i Byggestil, i Navnene, paa Gravstenene, ja og i Menneskers Væremaade, men ikke i Sprog og Sind, mente jeg. Jeg vidste vel, at der taltes Dansk i nogle Sogne Syd for Grænsen, at der levedes et dansk Liv der, men det stod for mig som svindende Fortidslevn: Dansk taler her kun de Døde og Mindets magtfulde Sang.

Jeg har nævnt dette, fordi saadan var dengang det normale Syn hos en ung, der fulgte med i Grænsekampen gennem Det unge Grænseværn.

Dog en stor, levende Oplevelse fik jeg. Tæt ved Danevirke — endnu med Rørdams Strofer i Sindet — traf jeg en ældre Gaardejer, Henrik Hansen, og han talte dansk. I min Befippelse over den Oplevelse var jeg i første Øjeblik paa Nippet til at spørge: Jamen, hvornaar er De flyttet herved? Men saa gik det op for mig, at her havde hans Slægt altid boet, ogsaa for 100—150 Aar siden, da alle her talte dansk. —

Nu gik Turen til Sydslesvig for tredie Gang; men dennegang var Maalet Sydslesvig og ikke andet; det var ikke et Musæum, jeg skulde besøge; der blev kun 10 Minutter til Flensborg Kirkegaard med Gustav Johannsens monumentale Gravsten: »Kæmp for alt, hvad Du har kært«, og Jessens korte og stærke: »Tro til Døden«. 1 Minut ved Oversø, et Blik paa Danevirke i Forbifarten, til Hedeby Kirke over Slien. Mere blev der ikke Tid til; nu var det den levende og vaagende Danskhed, det gjaldt.

Mine Indtryk heraf kan jeg bedst give ved at fortælle om 3 Skolekredse, jeg besøgte i den nordlige Del af Sydslesvig.

Rejsens første Maal var Læk Skole, hvor Vestjylland var godt repræsenteret

af Førstelæreren Sig Kristensen og den tidl. Lærerinde i Lem, Frk. Vestergaard, Sønderjylland af en gammel Testrupelev af mig, Dagmar Gammelgaard, der nu er Røde Kors-Sygeplejerske i Sydtønder Amt. Fra Læk havde vi i Sommer 24 Børn paa Ferieophold i Lem, og det gav jo Anledning til at komme rundt paa Besøg hos Forældrene, især i Klintum, en lille Landsby udenfor Læk.

Det første, der slog mig i Møde, naar jeg præsenterede mig som en fra Lem, var en umaadelig Hjertelighed og en Taknemmelighed, saa man næsten maatte skamme sig. Præget var Fattigdom og Pladsmangel (Flygtningene). Gaardene er paa 5—10 Tdr. Land med 1 Hest, et Par Køer, et Par Svin; det er alt. Man fører Naturalhusholdning, idet man lever af det Jorden og Avlen giver: Kartofler, Mælk, man kærner Smør, har Lov at slagte en Gris aarligt pr. 3 Familie-medlemmer. Men udover det nødtørftige giver Ejendommen lidt. Naar man saadan gaar fra Hjem til Hjem og taler med Folk, faar man et forfærdende Indtryk af, hvor Krigen har hærget. Der var faktisk ikke et Hjem, der ikke var blevet ramt paa én eller anden Maade. Her var Faderen faldet, der Sønnen; her sad Faderen som Krigsfange i Rusland paa 4. Aar; der var Manden lige kommet hjem fra russisk Fangenskab efter at have været Soldat fra 1938. Nu forestod der ham et længere Kurophold. 10 Aar er en lang Tid. Huset var tomt, da han kom. Konen var rejst med en anden.

Alle talte de tysk; kun 2 Steder mødte jeg en gammel Bedstemor, der havde bevaret sit sønderjydske, »men det havde jo ingen Zweck at blive ved det danske!« — og saa blev det lagt paa Hylden. Men danske af Sind det var de overalt. Det er mærkeligt at høre en klar Bekendelse til Danmark paa Tysk; men det lød sønderjydsk, og det lød overbevisende, og de sætter det bedste de ejer ind herpaa: Børnene. Lad saa være, at de 18 Børn, der gaar i Forskole i Klintum, maa knibe sig sammen i saa ussel lille en Stue, at det blev et stort Problem, hvordan der skulde blive Plads til mig. Lad være, at Familien i Huset maa undvære deres eneste Stue i Skoletiden og opholde sig i Køkkenet. Lad være, at Familien bliver belejret af Myndighedernes Forespørgsel om at overlade denne Stue til Flygtningene, da de jo alligevel ikke bruger den selv. Børnene skal i dansk Skole. — Det Svar, jeg fik paa mit Spørgsmaal: Kan I holde ud en Tid endnu trods Modgang paa alle Fronter, klinger endnu i mine Øren: Vi vakler ikke. Nu faar det briste eller bære.

Den anden Kreds, jeg skal fortælle om, er Kredsen omkring Medelby mellem Læk og Flensborg. Læk-Kredsen var tysktalende, men dansksindet, rummede saavidt jeg kunde forstaa mest Ny-Danske, men Ny-Danske, der kun skulde et Slægtled tilbage for at hente Sproget, en Kreds, hvor der vist var godt Sammenhold. Medelby har en Kerne af gammel, stærk dansktalende Danskhed (godt 25 pCt. stemte for Danmark i 1920). Jeg var med til et Diskussionsmøde her i Skolekredsen, en herlig Forsamling; jeg vil tro, en nordslesvigsk Forsamling før 1920 har været saadan, stædig, stærk, levende, folkelig i Ordets bedste Forstand. Der

var altsaa en gammel dansk Kerne her; men det saa ud til, at det kneb at faa Forbindelse med de nye, som vist for en stor Del faldt fra ved sidste Valg her i Kredsen. Der er jo meget store Vanskeligheder at overvinde for, at de nye og gamle kan finde hinanden. Danskhedens Centrum her paa Egnen er jo Valsbølhus, hvor to gode Kvinder, Maren Sørensen og Katrine Bøjlesen, har gjort et beundringsværdigt Arbejde, i Sygepleje, i Skole og Kirke. Alt har været samlet her. Men det har kostet at holde ud; det har kostet noget at gaa den smalle Vej, som en Mand udtrykte sig ved Mødet; men saa har man fundet Styrke i Sammenholdet — og det er ikke let nu at glemme hverken hvad Vej man selv gik og hvad Vej de andre gik, heller ikke let at aabne Kredsen for andre. Det er saa vanskeligt at dømme ret. Men har man faaet Problemet ind paa Livet, saa forstaar man Jakob Knudsens Udtalelse om Glemselens Naadegave, og jeg tror, den er paa Vej efter det sidste Valgnederlag.

* * *

Den Tredie Skolekreds, jeg besøgte, var Tarup, Sydøst for Flensborg. Her var Forholdene før 1945 omtrent som i Valsbøl, en lille dansk Kerne, der samledes om Tarup Skole. Danskheden her har sin særlige Historie, som jeg lige vil fortælle efter la Cour: »Om at sige Ja og Nej«, fordi den giver i en Nøddeskal, hvordan det gaar til, naar Danskheden vaagner til Live i Dag dernede: Der boede i Tarup en anset Bonde, Hans Brodersen, paa Afstemningstiden 1918—20. Hans ansete Stilling førte med sig, at han blev sagkyndig Tilforordnet paa tysk Side. I Embeds Medfør maatte han sætte sig ind i Sønderjyllands Historie, som den fortaltes fra dansk Side. Donnerwetter, sagde han. Hvad er dette? Propaganda, perfid dansk Løgnagtighed, eller —? Det var dette »eller«, der satte ham i Gang. I en gammel Dragkiste fandt han nogle Breve fra sin Fars unge Dage. Han opdagede, at Faderen havde deltaget i det sønderjydske Møde i København i 1861; han mødte gennem de Breve en helt anden Mand, helstøbt og oprindelig, end den, han kendte som sin Far. Havde 1864 alligevel klippet Baand over, ikke blot mellem Sønderjylland og København, men Baand i Faderen selv, saa det var blevet en helt anden Skæbne, en anden Livsvilje, en anden Aand? Nu blev Hans Brodersen ivrig; han læste Historie, han undersøgte Stednavne o. s. v. og overalt viste Vejen mod Nord. Men var den Vej hans Vej? Han blev kaldt til Forhandlinger i København. I Marmorkirken hørte han Præsten bede for »vore fraskilte Brødre og Søstre«. Jamen det er jo Politik ført op paa Prædikestolen, indtil han fik at vide, at saadan var der bedt rundt om i Landet Søndag efter Søndag helt fra 1864. Jamen, saa er det jo ikke Politik, saa er det Trofasthed. Næste Morgen gik han forbi Glyptoteket. Hvad er det for en Bygning? Der kom en Politiofficer ridende. Ham gik det nok an at spørge. Ja, sagde Politiofficeren, — og gav Besked, hilste og red videre. Anglerbonden vendte sig om. Der stod en Mand ved Siden af: »Kendte De ikke Rytteren?« spurgte han.

Hvor skulde han kende ham fra — en Politiofficer, høflig og opmærksom, venligt forklarende, i sig selv et tiltalende dansk Træk. »Det var Kongen,« sagde den anden med et Smil.

Saadan blev Hans Brodersen sig bevidst som Dansk; nu bar Broen tilbage til det tabte Land. Han kom ikke hjem i 1920, men han kom dog tilbage til sin Rod. Saadan begyndte det i Tarup i 1920, og nu sad jeg en Aften i en lille Kreds i Tarup Skole, dansktalende som den i Medelby; men her var faktisk hele Befolkningen med i Kampen. Ved sidste Valg fik det danske sydslesvigske Parti 80 pCt. af de hjemmehørende Stemmer. Læreren, en Sønderjyde Damkjær Poulsen, har virket her siden 1935, fik før Krigen bygget en Skole, der var alt for stor; det var da nærmest til Grin med saadan et Palads. I Dag er den fyldt til Randen fra Morgen til Aften: Børneskole, Aftenskole, Folkedans og Møder. Hvordan gaar det med at faa Tag i de unge fra 20—35 Aar? De findes ikke, lød Svaret; dem tog Krigen, men de 14—20aars slutter godt op. Den danske Præst paa Stedet, Pastor Jørgensen, fortalte ogsaa noget om, hvad Skolen betød, hvordan Børnene i Skolen fik gennemgaaet Texter og Salmer til næste Søndag — og saa tog Børnene Forældrene ved Haanden og førte dem i Kirke!

Det faar være nok om disse 3 Skolekredse i det nordlige Sydslesvig. Saa forskellige de er i Forudsætninger og Præg vil jeg næsten tro, de kan staa som Exempler paa de forskellige Konturer, der er over Sydslesvig.

Nu var det egentlig Meningen, at jeg skulde have været om ad Frisland og Ejdersted, hvor der er en gammel og stærkt voksende Danskhed; men det blev der ikke Tid til. Jeg maatte nøjes med en Dag i Kappel ved Sliens Munding og en Dag i Slesvig. Hvor var det mærkeligt at færdes i Slesvig — i Mindet om Besøget i 1927 og 1935: Børn, der talte Dansk paa Gaden. Spurgte man om Vej paa Tysk, kunde man let risikere at faa Svar paa Dansk — eller et Besøg hos Slesvigs Borgmester, Clausen. Hele Samtalen foregaar paa Dansk og hvad mere er, over hele hans Væsen er der noget rigtig godt hjemmegjort dansk. Han fortæller om sin Udvikling som tysk Socialdemokrat, Konzentrationslejrhold, stifter paany i 1945 Socialdemokratiet, men har lært, at man skal ikke vente sig Frihed fra Tyskland, vender sig mod Danmark. Jeg sidder under den Del af Samtalen og tænker paa Peter Hjorth Lorensen fra 1840erne (vi sidder netop i Stænderforsamlingens Bygning, hvor Peter Hj. Lorensen »talte Dansk«), nøjagtig den samme Udvikling. Han begynder med Søgen efter det Sted, hvor Friheden vil blive størst og ender med sit: Han vedblev at tale Dansk, saa hvert Skolebarn i Danmark i Dag kender hans Navn.

I Samtalen med Borgmester Clausen drejede det sig især om Danmarks Stilling til Sydslesvig, og jeg mødte her den samme Angst, som laa og lurede hos alle, jeg talte med, Sydslesvigere, danske Lærere og Præster, Angsten for at Sydslesvig af Danmark skulde faa tildelt Mindretalskaar i Tyskland. Der er allerede

nu — selv med engelsk Overhøjhed — nok, der viser, hvad Mindretalskaar i Tyskland vil sige:

1. Valget i Oktober, der karakteriseres fra tysk Side ved Gasbomber, Rudeknusning, Boykot af danske Forretninger, slesvigholstenske Oprørssange fra 48 og 64, Deutschland, D. über alles. Der manglede kun Horst-Wesselsangen, saa var alt ved det gamle igen. Omdirigering af et Par Tusinde Flygtninge fra Holsten til et særligt truet Sted, bare én Dag for at aflægge deres Stemme netop der.

2. Embedsbesættelserne. Den Dag, jeg kom til Flensborg, hørte jeg, at en dansk Overtolder var blevet afskediget. Tilbage var der nu 5 hjemmehørende Toldere i Flensborg af i alt 200; Resten er østpreussiske Flygtninge. Og tilsvarende findes eller er paa Vej i alle Administrationsgrene, i Politi, i Skolen o. s. v.

3. Samtaler med Skolefolk viste, hvilke Fremtidsmuligheder danske Skolebørn har. For at komme i Lære skal man godkendes af en Beruffbeamt, der selvfølgelig tiest er Flygtning. Det kniber allerede for danske Skolebørn at komme ind i Erhverv udover at blive Karl paa Landet og Arbejdsmand, og Gang paa Gang møder de Tilbud om at faa Plads som Lærling ved en Flygtning, der har trængt sig ind. Med andre Ord: Forholdene har udviklet sig derhen, at den hjemmehørende Befolkning skal tigge Flygtningene om Ret til at faa Arbejde i deres eget Land.

Især de 2 sidste Punkter viser, at Mindretalskaar i Tyskland simpelthen vil sige økonomisk Forarmelse. Naar forskellige danske og tyske Politikere med rund Mund taler om kulturel Frihed for Sydslesvigerne, saa maa man fra dansk Side vide — og fra Besættelsestiden have erfaret — at kulturel Frihed findes ikke, hvor der ikke er politisk Frihed. At give Sydslesvig Mindretalskaar i Tyskland vil uden Udsmykning sige at slaa Danskheden ihjel. —

Der kan gives mange Grunde for Danskhedens Opvaagnen i Sydslesvig: Danskheden har siden 1840 været i stadig Væxt sydpaa; i 2. Zone stemte $\frac{1}{3}$ dansk i 1920; Danmark rykkede Sydslesvig nærmere i 1920; saa de over Grænsen Nord for Flensborg, saa de danske Højskoler, dansk Landbrug, dansk Foretagsomhed. Dertil kom saa Trykket sydfra: Nazismen, Krigen, Flygtningene; under alt det voxede en slesvigsk Frihedsbevægelse frem, der er saare forstaaelig og danner en fuldstændig Parallel til Danskhedens Opvaagnen i Nordslesvig i 1840.

Men naar alle disse Grunde er givet — og de er sande — saa bliver der alligevel tilbage i Sindet en Fornemmelse af at staa overfor et Under. Og saa ved jeg godt, at det kan være farligt at tro paa et Under, men det kan undertiden være farligere at tvivle; for igennem Tvivlen forsvinder Underet, og ens eget Sind bliver tomt. Sydslesvig er ikke Nordslesvig, men det er paa Vej, det skal have Frihed til at gaa den Vej, og den Frihed skal vi give dem.

Og saa burde jeg have fortalt om den danske Kirke dernede, hvad enten Gudstjenesterne holdes i Kirken, Krosalen eller Biografen, hvordan Børnene gen-

nem Skolen finder Vejen til Kirken, gaar hjem og fører Forældrene til Kirke, hvordan Skolebørn hører om Daaben; det gaar op for dem, at den har de ikke faaet. Ja, saa er der ikke andet for end at trække Mor med op til Præsten og faa talt om det. Det er Vejen i et Land, der er kirkefremmed. Jeg tror ikke, vi kan undvære heroppe at se paa Arbejdet dernede; for her faar vi at vide, hvad der er Skolens egentlige Opgave: at fortælle og synge noget levende ind i Børnene, og Kirkens egentlige Opgave er at genrejse Menneskelivet.

Og saa maa jeg slutte med et Vers af Grundtvig, som den lille fattige Danskhed i Slesvig By i Tiden efter 1920 hængte i Glas og Ramme i deres danske Skole »Ansgarskolen«, den Skole, der nu — stærkt udvidet — bruges som Mellem-skole for de danske Skoler i Slesvig By, der rummer op til 2000 Skolebørn:

sent, men sødt, det er vor Trøst
som Ansgars, en Glædeshøst
kroner Taaresæden.

M. L. Skovsborg.

* * *

DEN GODE SAMVITTIGHED

Der holdes Opgør for Tiden. Vi er inde i en Kulturdebat, som jo maa komme efter den Katastrofe, som en Verdenskrig er. Et andet Spørgsmaal er saa, hvor dybtgaaende denne Debat bliver. Mere fortvivlet end nogen Sinde spørger vi os selv og hinanden om, hvor og hos hvem Skylden ligger, om Aarsagen til den store Virkning.

Saadan spurgte man ogsaa i 1918. Saadan har man vel altid spurgt og vil i al Evighed blive ved at spørge.

Men vor Tids Spørgen har en særlig Karakter, som den faar derved, at Tiltroen til vor Evne til at finde Aarsagssammenhænge og der ud fra naa til en Løsning er saa stor som aldrig før.

Eller maaske snarere: *var* saa stor. Optimismen efter første Verdenskrig stod i nøje Sammenhæng med en saadan Tiltro. Det var for mange det store Nederlag for en oplyst og vidende Menneskehed, at der overhovedet kom en Verdenskrig. Lige til det sidste blev den erklæret for en Umulighed. Og saa kom den dog. Men den fik alligevel en Slags Mening derved, at det jo saa — selvfølgelig! — var den sidste: Krigen mod Krigen. Det var jo tydeligt nok blevet afsløret nu, at det, der var galt, var saadan noget som nationale Krænkelser, økonomisk Uretfærdighed og social Elendighed, Rustningskapitalens Nederdrægtighed, Mangel paa en international Retsorden, ikke-demokratiske Staters Eksistens o. s. v. Det var blevet paapeget allerede længe før, og fra mange Sider lød der nu et berettiget: »Hvad sagde vi!« Men nu vilde det altsammen blive rettet med Folkeforbundet som højeste Garant. Man skulde nok finde en Løsning. Al Sagkundskab, Klogskab og Idealisme blev sat ind.

Men der var aabenbart endnu Kræfter, der var stærkere. Allerede 20'erne stod i Skuffelsernes Tegn. Saa maatte Aarsagerne findes andre Steder. Det var maaske et eller andet ved selve Mennesket, det stod skralt til med? Vi var for nationalt snæversynede — lær Esperanto og meld dig ind i Vandrelaaget! Vi levede unaturligt — spis Grønsager og gaa i Sandaler! Vi var fulde af Hæmninger og Konflikter — gaa til Psykoanalyse! Vi var for travle — hold Stille-time hver Morgen! Ikke et ondt Ord om disse halv- eller helreligiøse Bevægelser; de har hjulpet mange til et nyt og bedre Liv. Hver af dem var en Løsning blandt Tidens mange andre. De Løsninger, man søgte saa fortvivlet efter; noget at tro paa, noget at hvile ud ved, som J. Paludan siger i sin Mellemkrigsanalyse: Jørgen Stein. »Man søger en Kirke,« sagde den franske Digter Jules Romain.

En Løsning maatte og skulde findes, som den ogsaa i Dag maa og skal findes. Vi er bundet til dette: at finde Løsninger. Paa min Reol staar en Hyldefuld Bøger, af hvilke jeg desværre kun har faaet læst de færreste. Allesammen Løsninger, Paavisning af Aarsagssammenhæng, Udredninger, Forklaringer og gode Raad, lige fra teknisk-organisatoriske til livsfilosofiske, fra Verdensparlament til Eksistentialisme. Knagende klogt og knusende interessant. Sikkert ogsaa rigtigt. Naar jeg sidder og ser paa Ryggen af Bøgerne, har jeg en sikker Fornemmelse af, at hvis jeg engang naar at faa pløjet mig igennem dem, saa vil jeg være i Stand til at redde Verden, hvis man bare gav mig Lov.

Men iblandt dem staar der en, der er forfærdelig irriterende. Egentlig hører den slet ikke hjemme i dette gode Selskab. For ikke nok med, at den ingen Løsning har, men den paastaar endog, at alle Løsninger er lige saa mange Løgne.

Det er Jens Kruuses: Den nye Virkelighed. I himmelblaat Omslag.

J. K. er kendt som Litteraturkritiker. Bogen er da ogsaa først og fremmest et litterært Opgør. Det svirrer med Navne, der dokumenterer Forfatterens umaa-delige Viden om de Ting, han behandler, et Galleri af Forfattere, der nok kan tage Pusten fra en. Men ud af Idé- og Litteraturanalysen og det litterære Opgør træder ogsaa et andet: et menneskeligt; et Opgør med hele vor Tids Livsgrundlag: Naturalisme, Positivisme, Realisme, og hvad det nu hedder.

Kort sagt beskylder han Tiden og især Digterne for Uvirkelighed!

Hvad behager? Uvirkelighed? Naar der skydes med skarpt paa vor Tid og vore Digtere, saa er det da sædvanligvis netop Tidens »kyniske Realisme«, der angribes. Vor Tid karakteriseres sædvanligvis med Ord som: nøgtern, virkelighedsnær, uromantisk o. l. Og vor Litteratur er da først og fremmest realistisk: her lever den nære, haandgribelige Virkelighed uden al forløren Pynt; nøgterne Folks Tale om nøgterne Ting. Hverdagsfotografier, Reportage, Dokumentation, Journalistik og hvad man ellers har kaldt vor Tids digre Romanlitteratur. Her har vi Brandes's »Problemer under Debat« i Renkultur. Saa godt som altsammen »Løsninger«, Bidrag til Verdens Forbedrelse. Det er i Grunden en trist Periode i vor Litteratur, afslørende som den er. Der tages fat ved Ondets Rod,

eller rettere: *Ondernes*; Proletariatets usle Kaar, forkvklende Børnehjemsopdragelse o. s. v. Man mindes med Glæde og Taknemmelighed de Tilfælde, hvor saadanne afslørende »dokumentariske Romaner« har rejst en Blæst om Misforholdene, der bevirkede, at de blev rettede. Jo, Digterne har været Samfundets og Menneskehedens vaagne og nagende daarlige Samvittighed, Pessimister, der kun saa Elendigheden, der omgav dem. Saadan staar der i hvert Fald i Litteraturhistorien. Men ogsaa her protesterer J. K. Det, der præger Tiden og Digterne frem for noget andet, er Optimisme og god Samvittighed.

Jo, man skal nok blive holdt vaagen ved Læsning af »Den nye Virkelighed«. Det bedste, J. K. har at sige om Tiden og Digterne, er, at der i hvert Fald har været en redelig Bestræbelse for at være ærlig. Der er bare det at sige, at Ærligheden minder om den, hvormed den enøjede efter bedste Overbevisning prøver at vurdere og udtale sig om Afstande og Dimensioner. Hans Vurderingsevne i saa Henseende er man jo i Almindelighed en Smule skeptisk overfor, i alt Fald naar det gælder Erhvervelse af Kørekort.

Det er vor Tids Enøjethed, Kruuse tager fat paa. Dette, at man ikke har kunnet (eller villet) se Menneskets »fulde Dimension«. Det var en Evne, vi i Europa mistede for nogle Hundrede Aar siden, dengang Renaissancens Genfødselse af Mennesket i al dets Herlighed skilte Tro fra Viden. Og i Tiden derefter bekræftedes Menneskene mere og mere i deres Tillid til den sidste: Forskningens og Tankens store Muligheder og Ret og Evne til at klare Tilværelsens mange Labyrinter og Urimeligheder og derved skabe en retfærdig og menneskeværdig Tilværelse. Og hvilke Mængder af gammel Overtro er ikke blevet udryddet! Hvilke umaadelige Gaader har vi ikke klarlagt! Hvad magter vi ikke i Dag! Find Tilværelsens Love, og du kan beherske den. Ja, ja, vi maa erkende, at det endnu er saa som saa med Beherskelsen. Der er noget endnu, vi ikke helt kan klare, vist endda noget meget fundamentalt at dømme efter vor Situation i Øjeblikket og vore Erfaringer de sidste Aar. Men det kommer nok!

Det er denne Overbevisning, der er selve den gode Samvittighed. Fra at være et hjælpeløst Fnug i store Magters Vold, som man ikke kunde klare, blev Mennesket nu det Centrum, hvorfra Verden kunde beherskes. Det skete vel ikke paa een Gang.

Vorherre? Han blev overflødig. Saadan lidt efterhaanden, der skal jo Tid til al Fravæning. Oplysningstiden, Rationalismen kunde endnu prise ham for hans Alvished:

»O, Verdeners Fader,«
saa sang jeg, »du stærke, du vise!
Gud, som Myriader,
som Himlenes vældige prise!
Se, Støvet kan bære!«

(Johs. Ewald).

Støvet kan bære! Saa godt, saa fænomenalt har han udrustet os, den algode Gud, saa vidunderligt, at Støvet kan bære. Samme Ewald skulde ende sit Liv med at synge om det nedbrudte Ler, der ikke kunde bære »Udrust dig, Helt —«. Men hans Jubel er Tidens: Vi kan, hvis bare vi opper os rigtig meget. Ondskab, Nød og Elendighed er et Udslag af vor Dumhed.

Men for den næste Bølge af Rationalisme, der kom 100 Aar efter, var alt dette med Vorherre et overstaaet Stadium og Ordet Gud nærmest uartig. Det forskrækkede vel endnu mange, da det af Kredsen omkring Brandes blev sagt saa lige ud, og man vovede at tage Skridtet fuldt ud, idet man drog den Konsekvens, som man 100 Aar før var gyst tilbage for, Konsekvensen af en Udvikling, der ganske vist var Afbræk i som Romantikken, der da ogsaa efter Brandes's Mening var en stor Misforstaaelse, Reaktion. Nu gjaldt det om at tage Traaden op fra de store Udviklingsfilosoffer fra 18. Aarh. med Voltaire i Spidsen. Det var man godt i Gang med i Frankrig og andre Steder, mens vi herhjemme endnu havde Hyggetrang og Angst i Sindet. Vi maatte med i »Menneskeandens Revolutionering«, dristigt og uden Vaklen!

Det var »Positivismen«, der kom til Danmark.

Franskmanden Aug. Comte havde rent ud erklæret baade det »teologiske« og det »metafysiske« Stadium for overvundet, tilbagelagte for en Menneskehed, der nu havde traadt sine Børnesko. Hermed mente han, at enhver religiøs eller spekulativ Livsforklaring, der gik ud fra andet end »positive« \circ : videnskabeligt bekræftede Kendsgerninger, hørte Fortiden til. Det kunde man have Lov til, naar man ikke vidste bedre Besked. Men det vidste vi nu i Dag, hvor Videnskaben fra sin første Begyndelse med Matematikken over Fysik, Kemi, Biologi m. m. var naaet til sit sidste Stadium: »Sociologien« med Psykologien, Sjæleforskningen, som en meget vigtig Bestanddel. Det er denne Videnskab om det inderste i Menneskelivet og Samfundslivet, der nu skal løse alle Problemer og jage de sidste Spøgelser paa Flugt. Det gælder bare om at kaste sig over den nye Videnskab med Alvor og Energi, en værdig Opgave for enhver, der i vor Tid vil kalde sig Filosof. Filosofiens Opgave er nu ikke mere at bygge en Livsopfattelse paa Idéer eller saadan noget luftigt Stads, men at indregistrere og sammenfatte vor Tids utrolige Viden, systematisere alle de mange Smaating, indtil Helhedsbilledet fremkommer, og Tilværelsens Grundlov afsløres, den, hvis Gyldighed saa kan forlænges ind i Menneske- og Samfundslivet, den saa at sige videnskabeligt bekræftede Livsformel, der faar Ligningen med alle de mange ubekendte til at gaa op.

Omtrent paa samme Tid fremsatte Darwin i England sine Teorier om Dyrelivets Sammenhæng og Menneskets Nedstamning, nogle biologiske »Love«, der var som skabt til at »forlænge«, saa de fik Almengyldighed, blev til Livsformel. Det blev Englænderen Spencer, der skabte Filosofi paa Biologiens Grundlag. Hvad hans »Udviklingsfilosofi« gaar ud paa, er i denne Sammenhæng under-

ordnet. Resultatet var en rent »mekanistisk« Livsopfattelse, som han efterhaanden saa bekræftet alle Vegne; for saa rig er Tilværelsen da, at det skal være en mærkelig Livsteori, man ikke kan faa bekræftet, hvis man som Spencer gør det til en Livsopgave at indsamle Bevismateriale til Belysning af dette ene.

Hvad man *vil* se, det *ser* man, man ser det alle Vegne, og intet andet. Det behøver man ikke engang at anstrenge sig for. Hvordan gik det ikke Adam Homo, hvergang han fik sig et nyt »Stikord« at klare Tilværelsen med? Hvergang løste det alle Problemer for ham paa en ny og mærkelig Maade. Alt indordnede sig som af sig selv under det nye »Princip«. Forunderligt: »Nu saa han som Princip i alt kun Hændelsen«, Tilfældet, Skæbnen, Nødvendigheden eller hvad det nu til forskellige Tider var. For Spencer blev »Stikordet«: Udvikling. Det var jo det betagende ved de nye biologiske Teorier, at de ikke bare var Love om konstante Forhold, Love, der kun var Udtryk for »Energien og Stoffets Konstans« som de gamle Naturlove, men fortalte om Forandring, Udvikling, Opstaaen og Forsvinden. Fortalte om Tilværelsen, der bevægede sig ad ganske bestemte Baner, styrende mod et bestemt Endemaal, holdende en fast Kurs, bundet i denne af Kræfter, som der ingen Mulighed var for at øve Indflydelse paa, rent mekaniske, i Himmelrummet som i Sjælen, og begge Steder til syvende og sidst de samme. Vi kan kalde denne Kurs glædelig eller sørgelig, det er ganske underordnet. Klogest er det nøgternt at erkende den og indrette sig derefter, saa man ikke stiller sig paa tværs af den, for det afstedkommer i hvert Fald de største Ulykker. Ustraffet trodser man ikke Naturlovene. Tilpasning, Hensigtsmæssighed, det er en Grundbetingelse for, at Livet kan forme sig harmonisk og lykkeligt. Jo mere fuldkommen Tilpasningen, des større Lykkefølelsen.

Hvad bliver der saa af saadan noget som Moral? den Bundethed af just ikke videnskabeligt begrundede Livslove, som gammeldags Mennesker følte og anerkendte? I Grunden ikke stort andet end gammel Overtro. Netop saa meget af den gamle »Katekismusmoral« er det, der stiller sig paa tværs og forfusker Livet. Men heldigvis har vi Mennesker ikke bare i vor intellektuelle Udrustning et Middel til Erkendelse, men tillige i vort Følelsesapparat en umiddelbar Gradstok til Aflæsning for svagt begavede. Se, allerede de gamle Psykologer, der jo dog regnede med det inderste Sjæleliv som noget irrationelt, uforklarligt, inddelte jo Følelserne i to Hoved-»Kvaliteter«: Lyst — Ulyst. De var bare ikke helt klar over, hvad det var, de her havde fat paa. I hvert Fald drog man de galeste tænkelige Konsekvenser, naar der stort set var Enighed om, at det lystbetonede var det farligste, det, man skulde bekæmpe, Synd, som de mest gammeldags kaldte det. Det var lige omvendt: Lystfølelse var Tegn paa, at Tilpasningen var i Orden, at Livslovene fulgtes. Den engelske Psykolog Mc. Dougall gør simpelt hen enhver Følelse til en positiv Ytringsform for et Instinkt, og Instinkterne tog man iflg. det nye Naturevangelium alt for lidt Hensyn til; deraf Ulykken, Konflikterne i Sindet, Neuroserne, som det blev Psykoanalytikernes Opgave at befri

en lidende Menneskehed for. Dermed var man inde i Naturalismens næste Fase: den »romantiske«, hvor man forlod Tankens Klarhed, den intellektuelle Erkendelse og dyrkede den dunkle og gaadefulde Natur, Blodet, Instinkterne, Drifterne, Underbevidstheden; Freuds ogPsykoanalysens Glansperiode.

Og bag det altsammen: Optimismen og den gode Samvittighed. Hvor meget der endnu er tilbage af Comte og Spencer, ved jeg ikke. Jeg skal indrømme, at jeg troede, de nærmest var Fortid nu. Men en Dag fandt jeg i »Information« en Udtalelse af Generaldirektøren for UNESCO, De forenede Nationers Organisation for Uddannelse, Videnskab, Kultur og saadan noget fint noget. Udtalelsen gjaldt Haabet om »Verdens Enhed«:

Bestræbelserne synes haabløse —. Men vi er Optimister. Verdens Enhed er ikke alene *undgaaelig*, men den *maa* snart være en Realitet. Synspunkterne begrundes med de *biologiske* og *fysiske* Erfaringer, der er draget af Udviklingen fra Tidernes Morgen og Jordens Oprindelse. *Udviklingen gaar mod stadig højere Organisationsform*, baade *biologisk* og *sociologisk*. Bare man vilde tilslutte sig de nye Idéer. Men det er der desværre ikke megen Udsigt til.

Nævnte Generaldirektør, Julian Huxley, er Navnebroder til en Huxley, der hørte til i Inderkredsen om Darwin og Spencer. Om han har nogen Forbindelse med den gamle, ved jeg ikke; men i hvert Fald er ovenstaaende kortfattede Referat af hans Udtalelse et næsten bogstavret Ekko af Spencers Udviklings-teori, ja, af selve hans »Udviklingsformel«.

Jovist, paa Bunden Optimisme og god Samvittighed. I en rent mekanisk Verden maa Mennesket jo principielt være ansvarsfrit. Hvad skulde det vel have Ansvar for? I en vis Forstand kan man nok hævde, at Tiden blev den daarlige Samvittigheds, nemlig over al den Nød og Elendighed, som vi selv i vor Uforstand stadig ikke fik afskaffet trods Sociologi og Psykologi; trods alle Løsnin-gerne, kloge Helbredelsesmetoder for en syg Verden. Syg netop, ikke ond, uhelbredelig, men syg. Hele Verden et stort Sanatorium. Medlidende og samvittighedsplagede Mennesker kom med hver sin Diagnose; læs Scherfigs ironiske Bog over Mellemløstidens »Isme«-Evangelier: Idealister. I en gudløs Tid vil Ismerne jo let ende med at blive Evangelier, Frelsesveje til Tusindaarsriget. Det var alle Løsninger, der pegede udad: der og der! Men aldrig indad: her!

Det var til denne den gode Samvittigheds Verden, Brandes bandt Digterne. Det var overfor dennes Problemer, han forpligtede dem: Realismens Mænd. Deres Opgave var den samme som Videnskabsmændenes: at samle paa de smaa Kendsgerninger, alle de mange smaa »facts« om Sjæleliv og Samfundsliv, der bidrager deres til Helhedsbilledet, saa Sygdommens Diagnose kan stilles og Helbredelsen begynde. Det var Realismens Litteraturprogram, importeret fra Frankrig, Zola: de smaa Kendsgerninger. Poesi var nu ikke mere som i Romantikens Tid et anende Digtergemyts Forsøg paa at »hæve den skjulte Skat«, at lade sig gribe og bevæge af en dyb og mærkelig Verdens rige og uforklarlige Underfuldhed. Nu

var det langt mere simpelt. Poesi var: Naturen set gennem et Temperament. Digteren var en Slags Transformatorstation, gennem hvis »Temperament« Naturlivet skulde omsættes til en forstørret Maalestok, sættes i Relief. Det er »ærlig« Poesi. Det er Baggrunden for vor Tids »ærlige Forfattere«, der, hvad enten de beskæftiger sig med Samfundets eller Sindets Skyggesider, er Ærligheden selv. De nævner Tingene ved deres rette Navn, det maa vi lade dem.

Og Ærlighedens Kulmination var »Funktionalismen«. Hvad er Skønhed? Som den har været forstaaet hidtil ikke andet end Humbug, forløren Facade. Nej, skønt er alene det Udtryksmiddel, der akkurat dækker Funktionen, hverken mere eller mindre. Og ved Funktion forstod man jo saadan noget som Brugbarhed, Handighed og biologiske Processer. Se nu bare noget saa simpelt som en Stol; hvilken urimelig Mængde forlørne Følelser er der ikke knyttet til saadan en Tingest. Spørg bare Antikvitetshandleren; giv ham f. Eks. Stikordet »Renaissance«, saa skal vi bare se Løjer. Snobberi og Skaberi! En Stol er en Siddemaskine, slet og ret; den skal være god at sidde i og let at gøre ren: rustfrit, fjedrende Staal efter Recepten: Cyklestel. Andre Krav er der ikke at honorere. En eventuel sjælelig Funktion med dertil hørende Krav anerkendte man ikke. »Sjæl« var jo reduceret til visse kemiske Processer. Hvor man før kunde karakterisere et Menneske ved dets sjælelige Holdning, talte man nu om »Kirteltyper«. Ganske vist kunde det endnu knibe at faa Mennesket indpasset i den funktionelle Tidsalders velberegneede og velsmurte Maskineri. Mennesket var desværre endnu den uberegnelige Faktor. Hør følgende Hjertesuk fra en Kronik i »Jyllandsposten«:

Paa Grund af vort Kendskab til Naturen er det lykkedes os at beherske en Del af Naturens Kræfter. — Men Mennesket har stadig været den usikre Faktor, hvis Følelser og Reaktionen man ikke i Forvejen har kunnet bedømme med Sikkerhed. — For at kunne tage det rette Hensyn til Mennesket ved Maskinen er det nødvendigt at kende tilsvarende naturbestemte Love for Menneskets Handlinger og Reaktionen. — Vejen er lang og trang. Men før faar vi ikke den rette Planmæssighed paa Arbejdspladserne.

Her citeret efter Bernhard Jensens kloge lille Bog: I en haardkogt Tid. Haardkogthed, det er jo noget med Hemmingway, Funktionalisten blandt Forfatterne. Amerikaner. Driftslivets og Impulsivitetens Kender og Skildrer i saa direkte og umiddelbare Udtryk som vel tænkeligt. Kynisk og svinsk siger gammeldags Mennesker, der har Hyggetrang i Sindet. Saglig Nøgternhed siger moderne Mennesker. Og Saglighed kan jo ikke forarge en oplyst Tid.

Jeg skal ikke omtale B. J.'s Bog nærmere. Han viser, hvordan dette haardkogte slet ikke er noget for almindelige, jævne Mennesker fjernt og uvedkommende litterært noget, som man vel hører om nu og da, men som ellers ikke berører vor Verden. Forfatterne er med til at forme Sproget, det Sprog, hvoraf en læsende Tid betjener sig mere end i gamle Dage. Og vort Sprog er gennemsyret af Haardkogthed, enten vi ved det eller ej. Hvorfor forsvinder Ord som: Kærlighed, Sjæl, Mand, græder til Fordel for: Sex, Elskov, Mentalitet, Mand-

folk og tuder? De første faar kun Betydning under Forudsætning af en uhaandgribelig sjælelig Virkelighed, de sidste udtrykker Funktion, Drift, Intellekt, Nerver, noget man kan gaa til Læge ogPsykoanalytiker med og faa sat i Lave.

— — —

Men det er selve denne Virkelighed, som de første Ord er Udtryk for, Kruuse efterlyser som den tabte Dimension. Det kan kun ske ved en Indrømmelse af, at »den gode Samvittigheds« Virkelighed har været Selvbedrag. Det har vi ikke Videnskabsmændene til at fortælle os, men Digterne. Ikke Forfatterne, men *Digterne*, enten de saa digter i Ord, Toner, Sten eller Farver. Ja, i Grunden er det al virkelig Poesis eneste Opgave: at fortælle om den hele Virkelighed, Menneskelivets fulde Dimension. Og det hører med til vor Tids Tragedie, at Digterne svigtede her.

Det er ikke noget specielt kristeligt, religiøst, der er Tale om her. Det er en almen Livserfaring, som mange Mennesker op gennem Tiden har gjort, naar Tilværelsens rige Mangfoldighed, dens straalende Højde og dens afgrundsdybe Gru sprængte deres snævre Intellektualisme med dens Krav om Retfærdighed, Sammenhæng, Overensstemmelse og Harmoni og Aarsagssammenhæng, kort sagt: Løsninger, og tvang dem til at bøje sig for den oplevede — og ikke bare udpekulerede — Sandhed: at det er Menneskelivets Vilkaar, at vi lever i en Verden, hvor der ingen Løsning gives. At vi er tvunget til at forbedre en Verden, der ikke bliver bedre. At vi maa handle med Bevidstheden om, at det er galt, det vi gør, men det var værre, hvis vi ikke gjorde det. At det mindre gælder om, hvad der sejrer, end hvor vi staar. Kort sagt: at Tilværelsen er et Paradoks, hvor den største Overtro er den, at vi kan leve i Tryghed og med en god Samvittighed. Vi kan som Job i Ruinerne af vort Liv forbande den Dag, vi fødtes, fordi Meningsløsheden til sidst gaar os paa Nerverne, gør os sindssyge maaske. Vi kan ogsaa — hvad Job ikke gjorde, i Vrede vende os fra den Gud, der intet Svar giver, men blot overvælder os med sit Skaberværks Storhed. Vi kan endelig som Hr. Vismær i Folkevisen om Elverhjem flygte ud i Uvirkeligheden. Vi kan komme om ved det paa mange Maader. Men vi kan ogsaa som de gamle Jøder af vore Oplevelser blive tvunget ind i den Livsforstaaelse, som de udtrykte saaledes: Mennesket skabt i Guds Billede, men faldet; Gud og Djævel, Overmenneske og Undermenneske paa een Gang, uforligeligt. Det er Grundopfattelsen i de græske Tragedier: Livet, der sprænger alle Skranker, spotter alle Beregninger, al Tale om »Maadehold«, »gylden Middelvej«, kort: alle Løsninger. Vi genfinder den i de nordiske Myter: Tilværelsen er en Kamp mellem uforlignelige Modsætninger, og ve den, der forsøger at betrygge sit Liv med en Løsning. For ham er en Ting vis: Nederlaget, for han er ude i Uvirkeligheden.

Fra Old-Digtingen trækker Kruuse saa en Linie op gennem de forskellige Tidens klassiske Litteratur og viser, hvordan denne Viden altid har levet hos de store Digtere, ja, at det er Hovedemnet for dem alle. Og der er i Dag Tegn paa

en Tilbagevenden til denne Forstaaelse indenfor Digternes Række, selv om »den gode Samvittigheds Mænd« gør, hvad de kan, for at bortforklare dem. Kruuse nævner Prager Jøden, Digteren Kafka. Jeg kender ham ikke, men har foran mig liggende en Artikel om ham af en af mine gamle Seminariekammerater, der er meget skrivende og ynder at tale om »vi intellektuelle«. Han forklarer Kafkas »specielle Tilfælde« som et »Faderkompleks«, altsaa noget sygeligt, der ikke behøver at forurolige os. Hvilket vidunderligt Instrument har vi ikke faaet i Psykoanalysen! Alt kan bortforklares ved dens Hjælp. Ogsaa Kafka, »Skyldfølelsens Digter«. Ja, han er ubehagelig i den gode Samvittigheds Tidsalder. Nis Petersen skal have sagt noget i Retning af, at vor Tids Ulykke er, at vi har glemte en halv Snes besværlige Ord. Det lyder troligt nok. Et af dem er Ordet Skyld. Saa sent som i Forgaars læste jeg i »Information« en Kronik af Poul Henningsen, en Røst fra Graven, et Ekko fra Rousseaus 150 Aar gamle Hyldest til Mennesket: Alt er paa Bunden godt, vi ødelægger det bare i vor Uforstand.

Tydligere kan det ikke siges.

— — —

Hvad saa? For denne »nye Virkelighed« kan jo da ikke »frelse Verden«, ja, nægter vel i Grunden, at det overhovedet er muligt. Og saa maa det vel være Meningen, at vi skal opgive paa Forhaand.

Dog ikke. For det hører med til vor Situation, at vi er pisketvunget til at finde Løsninger, ja, sætte alt ind derpaa. Og Gud ske Lov for mange af Løsningernes Mænd. Deres selvopofrende Indsats mindes vi med Glæde og Stolthed, og deres Navne prises af Millioner.

Men et Hovedtræk i vor Tids Tragedie er det, at Løsningerne er blevet Religion, saa vi i deres Navn er parat til at rydde den ene Halvdel af Menneskeheden af Vejen for at skabe Tusindaarsriget for den tilbageblevne Halvdel.

Men den gamle, og nu maaske igen nye, Viden om Mennesket siger, at det er Løgn. At de, der bliver tilbage, er undergivet de samme Kaar. At vi nok kan forbedre et og andet i Verden, men i en Verden, der ikke i sig selv bliver bedre.

— — —

S. B. Riis-Vestergaard.

— — —

De bedste Ønsker om en god Jul.

Familien Riis-V.

* * *

UKRUDTSBEKÆMPELSE

Når man en sommerdag går en tur ud for at se og nyde naturen, kan man ikke undgå at lægge mærke til det rige blomsterflor, der folder sig ud for ens øjne. Det er herligt at gå gennem skov, mark, langs diger og grøfter og se alle de mange forskellige blomster og planter, som spirer og blomstrer frem, ikke

mindst hvis man kender navnene på en del af dem; hvor kan det være en hvile, for os så fortravlede mennesker at sidde lidt stille derude og rigtig nyde det store skaberværk, som naturen nu engang er, måske med en lille flora og lup for at finde ud af, hvad nu den plante hedder, man har fundet og ikke kender navn på.

Ser man ud over en kornmark, som tildels kan være helt gul af f. eks. agerkål, ja, så er det et smukt syn for øjet, men alligevel krymper det meget i os landmænd, fordi ved ved, at disse planter tager megen næring. En agerkål tærer ligeså meget på jordens gødningskraft som tre kornstrå, og så kaster disse planter millioner af frø, som kan holde spireevnen i mange år til de kommende års høst. Men der er mange flere ukrudtsplanter, f. eks. tidsler; hvor meget næring tager de ikke fra jorden, og hvor ubehagelige er de ikke at have såvel i roe- som i en kornmark for ikke at tale om følfod, kvik, ja mange flere.

Det er en skamplet på det danske landbrug, at vi har så rig en ukrudtsflora såvel af arter som i mængder på vore marker. Når udlændinge kommer her til landet, er det også noget af det første, de lægger mærke til og spørger, hvorfor vi dog ikke bekæmper disse ukrudtsplanter meget mere i vort ellers så højt udviklede landbrugsland.

Hvordan kommer vi så bedst disse planter til livs? Ja, det kan jo gøres på flere måder. Man kan skelne mellem tre former for ukrudtsbekæmpelse: 1) jordbehandling, 2) kemikalier, som ætser på planternes blade og rødder, så de dør, 3) hormonmidlerne eller rettere vækstpræparaterne, som forstyrrer planternes livsprocesser ved abnorm vækst, hvorved planterne går til grunde.

Gennem en vel tilrettelagt jordbehandling kan man komme meget ukrudt til livs. For rodukrudts vedkommende i stubmarken vil en god skrælpjøning med efterfølgende kraftig harvning, evt. tromling og så en god dybpløning svække tidsler, kvik og følfod meget. Man må dog huske på, at tidsler skal hugges om flere gange på grund af deres lange, dybe og kraftige rodsystem, inden de går til grunde. Tredie eller fjerde hakning i roemarken i august er en meget virksomhedsfuld foranstaltning. Selv om kvik (senegræs) bliver harvet op og ligger en 14 dage i evt. lidt fugtig vejr, skal det nok klare sig, når det kommer i jorden igen; der skal flere dages stærk soltørre til, inden det opgiver livet. Hvis der er mange kvikrødder, er man nødsaget til at køre dem sammen, efter at de er harvet op og er blevet tørret noget, i en stak og så lade dem rådne der. Er marken ikke så stærkt befængt med »sener«, kan man efter en god tørring pløje dem ca. 20 cm ned, men med forplov på ploven, så alle »senerne« kommer i bunden af furen.

Med hensyn til efterårsbehandlingen af vore ukrudtsfrøplanter, og her tænkes navnlig på »det gule ukrudt«: agerkål, agersennep og kiddike, vil en harvning, evt. let skrælpjøning med efterfølgende tromling gøre underværker, fordi så får man mange frø til at spire, og alle de frø, som er spiret om efteråret, kommer ikke igen det følgende forår.

Om foråret skal man helst undgå at harve for meget, især dyb harvning, da det udtørre jorden meget og gør den ubekvem. Men brug kun flittig ukrudts-harven, evt. koble den bagefter tromlen, da det samtidig bevirker, at fordampningen bliver meget mindre.

Vi må lige erindre, at der med staldgødning kan føres meget spiredygtigt ukrudtsfrø ud i marken, især må vi passe på ved tærskning at der kommer så få frø med i korn, avner og halm som muligt.

Af ukrudtsbekæmpelsesmidler, der dræber planterne ved at svie eller ætse bladene, stænglerne og rødderne skal nævnes: Kalkkvælstof, der sås 200 kg/ha i kornmarkerne og helst i dug, da kalkkvælstoffet så bedre hænger på bladene af »det gule ukrudt«. Det udstrøes, når agerkålene har 2—4 blade, da er virkningen størst. Kalkkvælstoffet svier ganske vist også lidt på kornet, men i løbet af en tre uger har det rettet sig igen, samtidig begynder det også at virke som gødning. Hvor der er udlæg i kornet, skal man være lidt forsigtig, men har bælgplanterne en 4—6 blade, er der ingen større fare forbundet med behandlingen af disse marker.

En 3 % blåstensopløsning er også et meget virksomt middel mod agerkål i vårsædsmarker; der kommer ganske vist lidt svidning på kornet, men det forsvinder hurtigt.

Dinitroortokresol er et af de nyeste midler af denne slags og er ganske udmærket mod frøkrudt i kornmarkerne. Der må kun sprøjtes med ca. 1,5 % styrke, da kornet skades en del af behandlingen, men dog for en stor del overvinder det igen. Bælgplanterne tåler ikke ret godt sprøjningen, hvorfor der ikke må sprøjtes i udlægsmarkerne.

Endelig skal nævnes natriumklorat, ikke at forveksle med alm. salt natriumklorid, selvom det er nær beslægtet dermed, men 70 gange så giftigt for planterne. Det bruges især overfor flerårige ukrudtsplanter som tidsler og følfod. Det udstrøes dog aldrig over hele marken, men kun på pletterne eller kolonierne i marken, hvor tidslerne gror. Det skal omgås med stor forsigtighed, da det er meget brandfarligt.

Af kemiske midler, som ikke ætser eller svier planterne, er der de nye hormonpræparater, egentlig burde man kalde dem vækststoffer, da det ikke er egentlig hormoner. Men da man er gået over til at kalde dem hormonpræparater såvel herhjemme som i udlandet, vil det også blive benyttet her.

Stofskiftet, vækst og udvikling hos mennesker og dyr reguleres af organiske stoffer, de såkaldte hormoner, men hos planterne af vækststoffer. For menneskers og dyrs vedkommende produceres disse hormoner i forskellige kirtler, hvis sekret går lige i blodet, i modsætning til andre kirtler, hvor sekretet kommer frem på overfladen, f. eks. svedkirtler, spytkirtler o. s. v. Af kirtler, som producerer hormoner, skal lige nævnes Skjoldbruskkirtelen, der regulerer væksten, bugspytkirtelen, der regulerer sukkerstofskiftet, og sådan kunde der nævnes

mange flere. Det er ikke store mængder sekret, disse kirtler giver, men har dog den allerstørste betydning for menneskers og dyrs velbefindende og livsfunktioner.

For planternes vedkommende dannes der de såkaldte vækststoffer, som regulerer planternes vækst. Vækststoffet vandrer igennem hele planten fra rod til stængelspids og påvirker celledeling og cellestrækning; ligeledes regulerer det vækstretning for rod og stængel, bladenes vækst o. s. v.

Nu er det i de seneste år lykkedes at forstå de kem. forbindelser, som disse vækststoffer består af, og endvidere, at der er andre mere simple forbindelser, som har omtrent samme egenskaber som vækststofferne, men er meget lettere at fremstille syntetisk. Som før nævnt er det ikke ret store mængder vækststof, der skal til. Professor D. Müller angiver således, at der i en havremark på 1 ha kun findes ca. 0,04 mg vækststof.

Efter at man nu har fået et nøjere kendskab til disse vækststoffer, og det er lykkedes rent syntetisk at fremstille disse og stoffer med lignende virkning, har man sprøjtet eller pudret disse stoffer på planterne, som de så optager i så store mængder, at de forvokser sig, hvorved der sker vævssprængninger og svulstdannelse, som forhindrer planterne i at føre de næringsstoffer, der optages såvel fra luften (kulsyreassimilationen) som fra jorden (vand og saltoptagelse) rundt i planten. Men ikke nok dermed, samtidig med at næringsstofftilførsel svigter, sker der en meget stor forøgelse af næringsstofforbruget på grund af at plantens hurtigere vækst. Det er disse årsager, der uvægerlig fører til plantens undergang.

Det vil heraf forstås, at det ikke kan hjælpe at sprøjte planter, der ikke vokser mere, da næringsstoffoptagelsen i disse planter er delvis sluttet, dog kan det i mange tilfælde ødelægge frøenes spireevne.

Men der er nogle planter, der er meget modstandsdygtige overfor hormonpræparaterne f. eks. alle eenkimplanter, hvortil vore kornarter og græsser hører, hvorimod mange tokimplanter er meget følsomme f. eks. rodfrugterne, bælgplanterne, »det gule ukrudt«, tidsler og flere andre. Derfor er hormonpræparaterne så velegnet til ukrudtsbekæmpelse i korn og græsfrømarkerne. Det virksomme stof i de mest anvendte hormonpræparater er 2, 4 D. (Diklorfenoxyeddikesyre) og et stof som 4 K - 2 M (4 Klor- 2 Methylfenoxyeddikesyre), der er knap så farlig at bruge i kornmarkerne som 2, 4 D.

Som sprøjtemiddel anvendes kun 1 kg virksomt stof (2, 4 D) pr. ha, men af praktiske grunde er der kommen en del fyldstof i præparatet, og det er dette, der har givet det navn f. eks. Akodrin, Agroxone, Herbatox, P 46 og mange flere. De fleste af disse hormonpræparater indeholder 10 % virksomt stof, enten det nu er 2, 4 D eller 4 K - 2 M. Der skal altså kun bruges 1 kg/ha, hvilket er meget store mængder, når man regner med, at 1 ha havremark producerer 0,04 mg, altså 2,5 millioner gange så meget. Hvis vi altså skal sprøjte en kornmark, hvor der f. eks. er mange agerkål, og vi har et hormonpræparat med 10 % virk-

somt stof, så skal vi, når vædskestyrken er 1 % (lidt større for græsfrømarken), bruge 1000 l pr. ha med 10 kg hormonpræparat; bruger vi mindre vædskemængde, sætter vi vædskestyrken tilsvarende op.

Af sprøjter findes der to hovedtyper, nemlig brusespredere og skivespredere. Brusespredere er de bedste, fordi de kan forstøve vædsken meget fint, især de nye moderne sprøjter for ikke at tale om »atomsprøjten« fra England, der forstøver så fint, at man kan nøjes med 200 l vædske pr. ha. I mangel af en brusesprøjte kan en skivesprøjte (Kartof) godt bruges, hvor vædsken slynges ud af en tallerkenformet, hurtigroterende skive. Fordelingen er desværre ikke så jævn, som det kunne ønskes, bl. a. spiller vindforholdene en stor rolle. Vædskemængden kan ikke gå under 800 l/ha, hvis fordelingen skal være nogenlunde.

Hormonpræparaterne fremstilles også til pudring, men her er kun 1 eller 2 % virksomt stof i puddermidlet. Da pudring ikke er så effektiv som sprøjtning, anvendes der 2 kg 4 K - 2 M eller 2, 4 D pr. ha. Af puddermiddel med 1 % 2, 4 D anvendes 200 kg/ha, derimod kun 100 kg, hvis det indeholder 2 % 2, 4 D. I de sidste år er der kommen en række pudderblæsere frem, hvoraf nogle kan gøre et ganske pænt stykke arbejde. Men i mangel heraf kan en gødningsspreder anvendes, når man bruger puddermidler med 2 helst 1 % 2, 4 D, det vil sige 100 til 200 kg/ha. Enkelte har prøvet at blande puddermidlet eller det virksomme stof i kunstgødning for at få så god en fordeling som muligt.

Pudring er bedst mod de meget følsomme ukrudtsplanter f. eks. »det gule ukrudt«. Mod modstandsdygtige planter som Agertidsel, Agersvinemælk, »Mælde«, Følfod og ikke mindst Pileurt bør sprøjtning foretrækkes. Pudring bør foregå i stille vejr, og man må altid passe på, at der intet pudder kommer ind på en roemark, da disse tager alvorlig skade af blot små mængder.

Hormonpræparaterne har også den store fordel, at de er ugiftige for mennesker og dyr, dog skal man ikke lade dem komme i berøring af madvarer, da de kan have en væmmelig lugt. På statens Forsøgsstation ved Lyngby har man sprøjtet en fold med et hormonpræparat, hvor der både før, under og efter gik græssende køer, som tog godt til sig af græsset med præparatet på, og der var ingen uheldig virkning at iagttage hos dyrene.

Hormonpræparaterne er lette at arbejde med, da de ikke ætser tøj, sprøjter eller redskaber; dog må man altid gøre redskaberne godt rene med sodavand efter brugen, for at man ikke skal komme til at skade følsomme planter ved næste sprøjtning, f. eks. ved kartoffelsprøjtning og lignende. Præparaterne kan i flere år bevare deres virkning, så evt. rester, der bliver siddende i sprøjten eller gødningssprederen efter brugen, kan komme til at gøre en del skade på kulturplanter og frugttræer.

Vejrforholdene spiller ikke så stor en rolle for hormonpræparaternes virkning som f. eks. blåsten eller kalkkvælstof, men der opnås størst virkning, når der sprøjtes på tørre planter og pudres på dugvåde planter. I varmt og tørt vejr

virker præparaterne langt bedst, og på unge voksende, hvor stofomsætning i planterne er stor.

Hormonpræparaterne er ganske fortrinlige til ukrudtsbekæmpelse i vinter- og vårsædmarker, men i en udlægsmark, hvor der er bælgplanter, fraråder man endnu brugen af præparaterne, indtil man får det undersøgt nærmere. I et forsøg på Fjordvang, hvor de to præparater 2, 4 D og 4 K - 2 M blev prøvet i en kornmark med udlæg, viste det sig, at hvor der var sprøjtet med Herbatox (2, 4 D) gik næsten alle kløverne bort, hvorimod der dog var en ret pæn bestand af kløver, hvor der var sprøjtet med Agroxone (nu kaldt Dicotox) (4 K - 2 M), men dog knap så mange som i den ubehandlede parcel. Ukrudtsbekæmpelsen var tilfredsstillende i begge de behandlede parceller. Men disse forsøg skal prøves nærmere, inden man kan udtale sig med bestemthed.

Hormonpræparaterne er særdeles velegnede til bekæmpelse af ukrudt omkring ejendommen, langs markskel, vejrabatter og lignende steder, hvor ukrudtet ofte får lov til at vokse i fred og kaste frø, som let kan føres ind over markerne. På sådanne steder kan man rolig bruge 4—5 gange så meget præparat som til kornmarken. Mange gamle græsplæner er ofte befængt med mælkebøtter og andet ukrudt; her kan præparaterne også gøre underværker.

Man skal dog altid være forsigtig ved brugen af hormonpræparaterne, ikke sprøjte eller pudre et stykke ind på andre arealer, end hvor det var tiltænkt, da det kan få alvorlige følger. Man må aldrig bruge større mængder, end der er angivet på brugsanvisning. Vær ligeledes forsigtig med at sprøjte på marker, hvor kulturplanterne ikke er spiret godt frem, da præparaterne har stærk spirehæmmende virkning; man må heller ikke behandle en kornmark, hvor kornet er ved at skride, da det kan få indflydelse på aksedannelsen.

Af de alm. kulturplanter indenfor landbruget er det kun græsfamilien (altså korn og græsser), der er modstandsdygtige mod hormonpræparaterne. Af meget følsomme ukrudtsplanter skal lige nævnes Hvidmelet Gåsefod (Mælde), Agerkål, Kiddike, Agersennep, Mælkebøtte, Ager- og Lancetbladet Tidsel, Glat- og Lancetbladet Vejbred. Ret modstandsdygtige ukrudtsplanter: Følfod, Lugtløs Kamilje, Svinemælde, Pileurt, Alm. Spergel, Ager-Svinemælk og Kornvalmue. Disse planter skal evt. sprøjtes 2—3 gange eller hver gang, de påny stikker hovedet frem. Meget modstandsdygtige er alle ukrudtsgræsser samt Hvid Okseøje og Skvalderkål.

Der er fremkommet et ganske nyt middel mod græsukrudt, Isopropylfenylkarbammat, der kan forhindre græsserne i at spire, hvorimod det ikke generer en del andre planter i at spire. Det kan også forhindre kvikudløber i at spire, når de behandles direkte, hvorimod grønne plantedele er ret modstandsdygtige. Derfor egner det sig endnu ikke under praktiske forhold.

Måske kan det engang lykkes at fremstille et hormonpræparat, et vækststof, der kunne tilføres kulturplanterne, så stofproduktionen kunne forøges. Fra tysk

side er meddelt om sådanne merudbytter, men forsøg i England, Amerika og herhjemme har dog aldrig vist sikre merudbytter. Indenfor havebruget og frugtavlens har hormonpræparaterne også stor betydning, men det tillader pladsen ikke at komme ind på.

Disse nye ukrudtsbekæmpelsesmidler, hormonpræparaterne, er kommet fra Amerika og England, og noget af det, der fra dansk side først blev gjort efter krigen, var at få fat i nogle af de engelske og amerikanske patenter og bringe dem frem på markedet herhjemme. — En og anden kunne vel godt tænke: det var nu alligevel rart, om det var os, der havde opfundet disse nye midler og fået verdenspatent på dem, tjene penge på det istedet for at lade pengene gå ud af landet. Mon ikke Danmark gjorde klogt i at give de danske videnskabsmænd lidt bedre kår at forske under; mon ikke det vilde betale sig mange gange?

Men med disse nye ukrudtsbekæmpelsesmidler er vi kommet et par store skridt fremad, også indenfor dansk landbrug; der er ingen tvivl om, at ukrudtet på de danske marker koster millioner af kroner hvert år. Selvom det vil koste lidt at bekæmpe disse planter, vil det være en fin fin forretning rigtig for alvor at gå i gang dermed.

Peter J. Nielsen.

* * *

AARET DER GIK

Saa er der igen gaaet et Aar paa Fjordvang, og jeg sidder her atter for at samle lidt sammen paa Hændelserne — paa Minderne. Som tidligere Aar har ogsaa dette Aar bragt en Blanding paa godt og ondt, dog mest det første, og ondt er et vel stærkt Udtryk, saa jeg vil hellere sige: paa mindre godt, og ogsaa for dette Aars Vedkommende er der sket meget, hvorpaa vi vil huske netop dette Aar. — Vi har haft den Lykke at have et Hold Elever, der gennem hele deres Færden satte — synes vi — det rette Præg paa Skolen, og som stillede store Krav til os Lærere om at yde det bedste, vi formaaede. Saa skolemæssigt set har det været et godt Aar, hvor vi alle har lært meget. Ogsaa vi Lærere har haft et stort Udbytte deraf, og vi har som ofte før erfaret, at heller ikke vi bliver nogensinde færdige, men at vi stadig maa forny os baade med Hensyn til det Stof, vi skal bruge, og ogsaa i vore Undervisningsmetoder. Det er jo netop den store Glæde ved at være Lærer, at man arbejder med levende Stof, og derfor stadig selv maa være i Udvikling for at kunne svare til de Krav, der stilles os. Hver Elev skal have det paa sin særegne Facon, og det er svært at opstille bestemte Skemaer for Undervisning, for ogsaa enhver Lærer maa finde ind til sin egen Form for at kunne yde det bedste, han evner og ejer. — Jo, det er store Krav, der stilles til en Lærer, og ofte viger man tilbage i Angst for Ansvar og synes, man yder for lidt. Det er jo nemlig ikke bare det at give et Fag fra

sig, for saa kunde man maaske nok bære Ansvarret, men vi vil jo gerne give noget mere — noget af os selv, og noget som kan hjælpe vore Elever i store, vanskelige Livsspørgsmaal, der er større end det at blive en dygtig Bonde. Vi vilde ogsaa gerne hjælpe dem til at fatte noget af den Livsvisdom, som Hostrup udtrykker i Linierne: »Det største, som Gud kan give, er ikke at kaldes berømt eller stor, men Menneske ret at blive.« — Og her er det, man griber i sin egen Barm og spørger: »Formaar du det?« Tænker man Spørgsmaalet rigtig igennem, maa man — i det mindste jeg — indrømme, at her kniber det. For slugtes man ikke helt af den Tanke og det Arbejde rent praktisk at faa Rammerne om Skolen og dens økonomiske Forhold bragt ind i saa god og sikker en Bane, at Fremtiden bliver sikret? Er man ikke helt slugt af den Tanke, at faa Gaardens Drift lagt saadan til rette, at Driften ude helt kan staa Maal med Teorien i Skolestuen? Gaar man ikke saa fuldstændig op i dette Arbejde, at det i væsentlig Grad gaar ud over den Stilhed og Ro, der maa være i Sjæl og Tanke for »Menneske ret at blive?« Jo, det maa jeg vist erkende, at saadan har det været. — Jeg bytter maaske nok lidt om paa Faktorerne, saa mine Tanker beskæftiger sig mere med Rammen end med Billedet, men tro mig — jeg har hele Tiden det for Øje at skabe et værdifuldt Billede, og maaske er det et Tegn paa Uformuenhed, at jeg ikke kan »male«, undtagen jeg først maa have ryddet op omkring mig — men saa er nu jeg.

Allerede fra Starten 3. November havde vi paa Fornemmelsen, at vi vilde faa et godt Skoleaar. Sjældent har jeg været mere glad for Undervisning end i de to Maaneder ind under Jul. Der var en Fred og Harmoni over det altsammen, og længe varede det ikke, før Eleverne og vi var fuldt ud »dus« med hinanden, og en stor Hjælp og Opmuntring var det, at Peder Nielsen (vor nye Landbrugs-lærer) faldt godt til fra den første Dag. Han havde vel som vi andre Begynder-vanskeligheder, men hurtigt stod det os klart, at han var den rette Mand for os, og længe varede det ikke, før Eleverne flokkedes om ham, ja saa meget endda, at han sjældent havde Ro paa Værelset om Aftenen, ligesom han hurtigt fik Kælenavnet: Peder.

Af mere officielle Begivenheder før Jul skal jeg nævne vort Julemøde, hvortil vi havde den Glæde at have min Svoger, Thomas Bruun, Præst i Haslev paa Sjælland, til at trække Læsset. Det blev en Dag helt i den Aand, vi gerne vil have frem her paa Skolen. Vi begyndte med Gudstjeneste i Kirken. Bagefter samledes vi om Kaffebordene i Salen, hvor vi gjorde Forsøg paa at skabe en god »Ind under Jul-Stemning«, der kunde indstille vore Tanker paa det store glædelige Budskab, Julen er for os Mennesker. Her talte Thomas Bruun, og helt igennem blev det en god og værdifuld Dag for os; vi kunde blot have ønsket nogle flere Gæster, men maaske havde vi gjort det Fejlgreb at lægge Mødet for tæt paa Jul, saa Folk havde faaet for travlt. Det var nu noget med Vilje, vi havde lagt Mødet saa sent, idet vi gerne vilde, at den Forberedelse til Julen, der

skulde ligge i Mødet, skulde holde i vore Sind til selve Julen holdt sit Indtog.

Ogsaa vor egen lille Juleafslutning før Jul vil vi mindes. Vi havde dertil indbudt nogle Piger fra Velling til at danse Folkedans med os, og bagefter samledes vi i Stuerne og hjalp hinanden at synge Julen ind.

Sædvanligvis faar man paa en Skole en Del Sygdom, naar Eleverne kommer tilbage efter Juleferien. Det slap vi imidlertid for i dette Skoleaar, ja, vi havde egentlig forbavsende lidt med Sygdom, og kun paa et Tidspunkt var vi ved at blive nervøse, og det var da Faaresygen florerede rundt omkring os, men mærkelig nok slap vi med et enkelt Tilfælde. — 1. Februar fik vi et Hold Kontrol-assistenten, som saa gik op til Eksamen sammen med vore faste Elever sidst i Marts. — Først i Februar havde vi den Glæde at faa Besøg af Maren Sørensen, Valsbøl, og ikke alene fik vi privat Glæde af hende, men hun gjorde os den Glæde at tale til Eleverne og en Del andre, vi naaede at faa kaldt sammen. Enhver, der kender Maren Sørensen, ved, hvad det er for en Oplevelse at høre hende. — Den 10. Februar holdt vi Afstemningsfest, hvor Skoleinspektør Bøgner, Ringkøbing, gav os en god Aften.

Af andre Begivenheder sidst paa Vinteren nævner jeg i Flæng: Brandværnsfilm, Kornskadedyrsfilm, Møde for Kvieejere (saakaldt Forældremøde), Maskinkursus med ca. 80 Deltagere, hvoraf kun faa boede her, Esbjergtur og endelig 10. April vor store Begivenhed: Kusinefesten. Som sædvanlig lagde vi i flere Dage forud op til Fest, og Fest blev der. Modtagelse af Kusinerne i Løbet af Eftermiddagen, Middag Kl. 18, Fremførelse af »Genboerne« — en Forestilling der senere blev gentaget for Ungdomsforeningens Medlemmer — og sidst, men ikke mindst, rørte vi Kusinerne paa Dansegulvet.

Af Møder i Sommerens Løb maa nævnes Forældredag og Elevmøde, der omtales andet Steds, samt Sommermødet, hvor vi havde Folketingsmand Erik Appel og Pastor Jørgen Jensen som Talere, og om Aftenen opførte vi Kaj Munk: »Før Cannæ«. Vi fik et Par gode Foredrag, men ogsaa her kunde vi ønsket bedre Tilslutning. —

Mandag den 28. Juni startede vi paa en 3-Dages Cykletur ned omkring Esbjerg-Fanø-Askov-Ladelund. Selve Turen fortæller Theodor om. Jeg vil imidlertid her, naar Lejlighed bydes, rette en Tak til vore Værter for den megen Gæstfrihed, vi mødte paa Turen, den havde sin meget store Andel i, at Turen blev baade saa lærerig og uforglemmelig. For mig var de tre Dages kammeratlige Samvær med Eleverne paa Landevejen som paa Høloftet en stor Oplevelse. — Midt i Juli holdt vi fri et Par Dage, for at vi kunde faa Tid og Lejlighed til at besøge Ungskuet i Varde. Nogle benyttede kun een Dag til Ungskuet for paa den Maade at redde to Dage til at tage Turen paa Cykle til Frederikshavn, for nu stod vi over for en af Aarets største Begivenheder: Norgesturen. Var vi overvældede over den vestjyske Gæstfrihed, blev vi ikke mindre overvældede over den norske. Hvor vi kom frem deroppe, blev vi modtagne med aabne Arme,

og megen Tak skylder vi de mange Mænd, der brugte Tid og Penge paa at skabe uforglemmelige Dage for os. At vi var glade for Norge beviser dette, at ikke mindre end tre af vore Elever tog Plads deroppe fra November. — Tak Norge! Til Sommer haaber vi at kunne gøre Gengæld ved at modtaget et Par, maaske tre, norske Skoler paa Besøg her. — Vi maa mindst slagte Fedekalven!

Herhjemme har vi ogsaa haft mange Besøg baade af Foreninger og Enkeltpersoner fra saavel Hjem- som Udland. Vi regner med, at her har været ca. 2500 Mennesker i Sommerens Løb. Uden at forklejne andre maa jeg vist have Lov at nævne Besøget af den jyske Græsmarkssektion. Her var den Dag over 400 Gæster, saa alene Parkeringen af de over 100 Biler var næsten et Problem. Det var en festlig Dag. Af Enkeltpersoner har vi haft mangt et godt Besøg til Gavn og Glæde for os, ligesom de har bidraget til at give os større Udsyn.

Mens vi andre var paa Norgestur benyttede Peder Nielsen Lejligheden til at gifte sig, og først i September flyttede han og hans Inger ind i en lejet Lejlighed. Vi savner Peder paa Elevgangen, det var saa let at komme i Forbindelse med ham der, men saa har vi til Gengæld den Støtte, det er at have et Lærerhjem mere bag Skolen.

Ligesom det var Tilfældet sidste Aar, har Pastor Skovsborg ogsaa i Aar haft en ugentlig Time her. For os privat var det en ugentlig Opmuntring at have Skovsborgs Besøg. Vi glæder os paa Forhaand til Onsdag Formiddag og føler os bagefter stærkere til at gaa i Gang med Opgaverne. At Eleverne ogsaa var glade for det, han gav, ses deraf, at de var meget flittige til at tage til Gudstjeneste i Højmark. — Tak, Skovsborg!

Ogsaa i Efteraaret havde vi Kontrolkursus, og paa Baggrund af Aarets gode Resultat med disse Kursus, agter vi at holde Kursus i Aar igen fra 15. Januar til 15. Marts.

— — —

For Landbruget har det været et godt Aar, hvor vi har faaet meget forsømt oprettet, selv om der endnu er et godt Stykke igen, og endnu paa dette Tidspunkt er vi et godt Stykke tilbage med Arbejdet. Dog skulde vi — om Vejret vil — kunne naa at blive godt færdige til Jul. Høhøsten var mere end god. Baade Kløver- og Lucernesletten gav Topudbytte, og Sommerens Græsning var god. Kornhøsten var ikke bedre end sidste Aar, men hæderlig. Roerne har bortset fra et mindre Stykke med Fodersukkerroer paa de afvandede Arealer givet et godt Udbytte. — Kartofflerne var her som de fleste andre Steder et Problem, men med det nuværende Svinehold, kan vi let udnytte dem fuldt ud, saa her er ikke sket anden Skade end en Forhaling af Indtægterne.

I Stalden havde vi det kedelige, at tre af Kvierne kastede i Sommerens Løb, men i alle tre Tilfælde viste grundige Prøver, at der ikke var Tale om smitsom Kastning. Imidlertid faldt en tom Kvie for Blodprøven, der skulde foretages før Kviernes Hjemsendelse. Dette medførte, at man fra Kvægavlsforeningernes Side

ikke turde sende Kvierne hjem til Ejerne, hvorfor man ikke turde indlade sig paa at begynde ny Afkomsprøve. Ved en Blodprøve foretaget 4 Uger efter, at ovennævnte Reagent var sat ud af Besætningen, bestod alle Dyrene heldigvis, og alle Kælvingerne siden har været fuldt ud normale. — Der er nu siden den Tid truffet den Aftale mellem Kvægavlsforeningerne og Fjordvangs Bestyrelse, at Foreningerne skulde indsætte 36 Kvier paa Fjordvang fra Efteraaret 1948 til Oktober 1949. Af disse 36 Kvier er de 19 fra sidste Afkomsprøvehold. Kvierne staar her paa Foreningernes Risiko. Fra Oktober 49 er de to Parter løst fra Aftalen med hinanden, og Fjordvang staar over for det at skulle anskaffe Besætning. Svinene havde jeg stort Held med først paa Aaret, men nu i Efteraaret har Søerne givet for faa Grise, uden at det dog er saa grelt, at man kan tale om Uheld, og vi staar nu parate til at kunne omsætte store Mængder Kartoffler gennem Svinene. Vi har den Vanskelighed at kæmpe med, at Svinestalden er for daarlig baade isoleret og ventileret. Det sidste haaber vi at faa raadet Bod paa i Løbet af Vinteren, og maaske det kan bøde noget paa det første ogsaa.

— — —

Sidst paa Vinteren kom Mads Madsen en Dag herom med et Maleri af Fjordvang, som her saa ud 1918. Maleriet var en Gave fra Malermester Jens Nielsen, Lem, der har haft Malerarbejdet her paa Fjordvang. Billedet kom ret tilpas, da vi i høj Grad savnede Udsmykning til Elevernes Opholdsstue, og bedre Plads synes jeg ikke, vi kunde give det, for her kommer det til daglig Glæde. — Om trent paa samme Tid havde vi Besøg af Eleverne fra Brejninggaard Efterskole, og ved den Lejlighed gav Forstander Gynther Nielsen mig et rundt Beløb til Anvendelse efter eget Ønske. Vi brugte Pengene til Indkøb af lidt magelige Stole og et lille Bord til Opholdsstuen, saa ogsaa for denne Stue har det været et godt Aar, og jeg vil gerne her sige oprigtig Tak for disse gode Gaver til Fjordvang.

— — —

Af Spørgsmaal ud over Skolen og Gaarden her er der ikke mange Spørgsmaal, jeg har ofret Tid paa i det forløbne Aar, men lidt er det da blevet til, selv om jeg ikke har kunnet følge med i meget af det i Sogn og Omegn, jeg gerne vilde, ligesom det ogsaa er gaaet saa som saa med Læsning. Dog havde jeg i Efteraaret 1947 læst Emery Reves Bog: Fredens Anatomi, og den optog mig saa stærkt, at jeg fik Lyst til delvis paa dens Grundlag at lave et Foredrag om Fredstanker. Som det saa ofte gaar, naar man arbejder med et Foredrag, blev jeg ogsaa her stærkt optaget af de Tanker, jeg beskæftigede mig med. — Man kan være enig eller uenig med Reves i de Tanker, han fremfører, og man kan have Tro eller Mangel paa Tro paa Mulighederne for Gennemførelsen af hans Idéer, men eet er sikkert, Reves vil Freden, og for mig at se nærmer han sig ogsaa stærkt den rette Løsning af Problemerne. Grundidéen i hans Tanker er den, at Freden maa og skal bevares — eller skal vi hellere sige, maa oprettes — og der findes kun een Maade, hvorpaa vi kan naa dette Maal: »Ved at samle alle de spredte,

stridende, nationale Suveræniteter (d. e. Enevælde — Uafhængighed — Overhøjhed) i en forenet, højere Suverænitet, der er i Stand til at skabe et Retssamfund, indenfor hvilket alle Mennesker har lige Sikkerhed, lige Forpligtelser, og lige Rettigheder over for Loven.«

Historien viser nemlig, siger Reves, at naar der staar to eller flere Suveræniteter Side om Side, vil der meget let opstaa Krige, men naar disse Suveræniteter indgaar i en højere Suverænitet holder deres indbyrdes Krige op, men før eller senere faar den nyopstaaede Suverænitet ligestillede Suveræniteter, og igen er Faren til Stede for et Krigsudbrud. Som Bevis for dette nævner han Eksempler paa Fortidens Folkestammer, Bosteder, Godsbesiddere, Handelssteder (Byer) o. s. v., der krigede og bekæmpede hinanden, indtil de en skønne Dag gik op i en højere Overhøjhed (Suverænitet). Nu til Dags er den højeste Suverænitet Nationalstaterne, men med Nutidens Transportmidler og tekniske Udvikling iøvrigt er ogsaa disse Suveræniteter blevet for smaa, idet deres Interesser griber saa stærkt ind i hinanden, at Stridigheder opstaa og dermed Faren for det sidste Aarhundredes mange nationale Krige. Derfor maa vi nu skabe en større Suverænitet, der skal omfatte intet mindre end hele Verden, altsaa være universel (d. e. altomfattende). Med andre Ord saa mener Reves, at Tiden er inde til Skabelsen af en Verdensregering. Dette betyder ikke, at Nationalstaternes Rolle dermed er udspillet, nej, de skal paa mangfoldige Omraader bevare deres fulde Selvstyre og ogsaa deres fulde Særpræg: Sprog, Kultur, Religion og meget mere. Enhver Stat skal kunne fortsætte sit eget Liv under Kontrol af sin egen Regering, saalænge den ikke krænker en anden Stats Rettigheder. Frihed er nemlig ikke Ret til at gøre, hvad man lyster, men det at andre ikke kan gøre mod een, hvad de lyster, eller sagt med et Citat af Reves: »Et Folks Uafhængighed afhænger ligesom det enkelte Menneskes ikke alene af dets Handlefrihed, men ogsaa af i hvilken Grad andre Folks Handlefrihed indvirker paa dets Handlefrihed« — »— Fred mellem Menneskene kan kun skabes ved Hjælp af Retsorden, en suveræn Lovens Kilde, en demokratisk styret Regering med uafhængige udøvende, lovgivende og dømmende Organer. En lovmæssig Ordning er en Plan, der med Menneskenes almindelige Billigelse er udformet for at sikre deres Liv, deres Familier og Nationer. Af alle de hidtil prøvede Metoder har kun denne vist sig i Stand til at befordre og virkeliggøre Forandringer i de indbyrdes menneskelige Forhold uden Voldsanvendelse.« Fred er Lov og Ret. Den er Orden. Den er Regering. Og det er denne Metode, der anvendes indenfor nationale Stater, og hvorfor skulde den ikke kunne anvendes indenfor en Suverænitet, der omfatter hele Verden. Nogen fremmed Tanke er det jo slet ikke med en Verdensregering. Vi har jo et straalende Eksempel i Amerikas forenede Stater paa, at noget saadant kan lade sig praktisere. Her som i andre Lande har Kommunerne og de enkelte Stater deres Selvstyre paa mangfoldige Omraader, medens Spørgsmaal

som Hær, Flaade, Udenrigspolitik, Møntvæsen m. m. sorterer under Staternes Fællesregering.

Hvordan en saadan Verdensregering skulde opbygges, og paa hvilket Grundlag den skulde arbejde, hvordan dens Grundlov skulde udformes, og hvilken Politimagt der skulde staa bag den o. s. v., skal jeg ikke komme ind paa her, det tillader Pladsen ikke, jeg har blot villet gøre opmærksom paa Reves Bog og de deri udtrykte Tanker, for her er Stof til nøjere Eftertanke, her er noget positivt for Fredens Opbygning og Bevarelse, her er noget du og jeg kan arbejde med paa, for skal en saadan Tankegang og Mentalitet besjæle Verden til Hjælp for de første Skridt hen mod Verdensfreden, da skal det ikke komme fra oven, fra Statsmanden, men fra neden, fra det enkelte Menneske, og sker det, kan den efterhaanden komme som en Bølge, der vokser sig større og større for tilsidst at knuse gamle Tanker og Traditioner, der har villet Freden, men ikke formaaet at skabe den. — Den værste Modstander — og vistnok den eneste af Betydning, da den ikke kan argumenteres ned — som Reves Tanker kan faa, er en hos Menneskene udbredt Tankegang: Hvad kan det nytte!

Saa er vi da i Gang med et nyt Hold Elever. Som Indmeldelserne kom i Løbet af Sommeren havde vi bestemt regnet med fuldt Hus, men som for andre Skolers Vedkommende svigtede Tilgangen fuldstændigt i September—Oktober Maaneder, hvor der ellers normalt kommer et stort Antal Indmeldelser. Tværtimod begyndte Udmeldelserne at melde sig overalt, og ogsaa her maatte vi have flere af den Slags, saa vi fra at have 18 indmeldte maatte ned paa 12 Elever plus en kvindelig Elev fra England.

Imidlertid tegner det til, at vi ogsaa i Aar vil faa et godt Skoleaar, idet vi allerede nu er rystede godt sammen.

Jeg vil da slutte denne Beretning om Aaret, der gik, med en Tak til alle, der paa forskellig Maade har bidraget sit til Opbygning af Fjordvang og med en hjertelig Hilsen til alle gode Venner.

Hans Bruun.

* * *

— BLANDT FJELD OG LI OG FJORD!

Spænding — forventningsfuldhed, måske lidt rejsefeber, disse og lign. følelser prægede livet på »Fjordvang« de sidste dage inden den blandt deltagerne meget omdiskuterede norgesrejse skulle løbe af stabelen.

Ifølge planen skulle vi betrede »Peder Wessel«s dæk kl. 10⁰⁰ mandag den 19. juli, men allerede om fredagen hejstes frihedsfanen over skolen, og enhver kunne da få tid og lejlighed til at bese det jyske ungske i Varde, inden man stævnedes mod nord.

Nå, hvad de enkelte oplevede på skuet, og hvordan de kom til Frederikshavn, er, både hvad oplevelser og rejsemåde angår, ret individuelt. Men de fleste nåede da dertil søndag aften med det mål for øje at få en god nats søvn inden farten over de oprørte vande.

19. juli oprandt med sol over Danmark, og en flok ferieglade »Fjordvangere« strømmede ned mod trafikhavnen.

Vi var 13 danskere og 2 schweitzere. Kristian og Viggo blev hjemme for at hjælpe til med arbejdet, Knud tog på rundtur i Danmark, og Poul blev desværre i sidste øjeblik forhindret i at tage med.

Nå, før vejen stod os åben, måtte vi gennem tolden; her blev vi godt modtaget og lempelig behandlet, og vi kunne nu entre »Peder Wessel«, der i de kommende 8 timer skulde være vort hjemsted; vi følte det mere som et fængsel, der var ved at gå under. Og vi måtte virkelig sande, at »den sømand han må lide«; søsygekvalerne nåede de fleste af os, og mange havde svært travlt med at fodre fiskene med tygget mad.

Land forude — Larvik i sigte! Det var et herligt syn, og tanken om, at vi snart kunne få fast grund under fødderne, kvikkede helt op. — Og at det var fast grund, fik vi med det samme syn for, da vi straks tog med toget til Skien, dagens mål. — Vi kørte i dale, på fjelde, i kløfter, langs stejle fjeldvægge og langs dybe afgrunde, langs søer og gennem tunneler, jo, vi oplevede straks den norske natur, der dog åbenbarede en endnu større storslåethed, jo længere vi kom frem på turen.

I Skien blev vi modtaget af rejsens egentlige tilrettelægger, småbrugslærer Lurås, der hilste os velkommen og viste os til vandrehjemmet. — Her lærte vi typen af en rigtig nordmand at kende, nemlig værten; han var munter og slagfærdig, tjenestvillig og gæstfri; sådan er nordmænd og i særdeleshed over for danskere.

Alt gik som smurt, næste morgen skulle vi stifte bekendtskab med de norske buschauffører og de dårlige veje, der bugter sig op og ned gennem fjeldet, idet vi kørte rundt i omegnen for at betragte byens og egnens seværdigheder og for at se på landbrug. Det var meget interessant at se de benyttede driftsmetoder, der for os danske synes lidt forældede, men efterhånden som vi kom frem, blev vi klar over, at de klimaktiske forhold ikke muliggjorde et jordbrug efter f. eks. dansk mønster. Efter at have set forskellige ting, mente landbrugslaget, at vi havde gjort os fortjent til en bedre middag, som vi indtog for deres regning for derefter at køre videre, og om aftenen var vi Frogner Småbrugsskoles gæster i en fjeldhytte, hvorfra der var en herlig udsigt ud over byen og bygden. Her spistes, holdtes taler og udveksledes hilsener.

Om onsdagen besøgte vi så skolen og kørte videre til Søve Jordbrugsskole, hvor vi ligeledes blev vist rundt og beværtet i alle måder. Om aftenen var vi i selskab med en munter og interessant nordmand, skolens havebrugslærer, Skard, der gav oplysning om skolen og på en fornøjelig måde fortalte små træk, og endelig oplyste han os en hel del om Telemarks fylken (amt); dette var af stor betydning for os, da vor rejse netop hovedsagelig skulde foregå gennem denne fylke, hvori der findes store industrier, f. eks. i Rjukan — kraftstationen og Norsk Hydro; også store jern- og træmassefabrikker findes i Telemarken. Næppe noget andet fylke i Norge er så rigt udstyret fra naturens side som netop Telemark. — Der er brede, smilende bygder, trange dale og grønne lier blandt de bratte, skovklædte fjelde, sprudlende bække og vandrige elve, der brydes af store og mægtige fossefald. — En natur, der skal opleves, for at man kan forestille sig dens kraft og udfoldelse.

Denne dag endte i sølende regn, men vejrguderne ombestemte sig i løbet af natten og lod atter solen skinne fra en skyfri himmel; det var vi svært godt tilpas med, da vi skulde sejle hele dagen, fra Ulefoss til Dalen, en strækning på 81 km opad en sø, der strækker sig gennem Telemark. Turen går gennem flere sluser, og båden bliver ialt hævet 72 m. Det var en skøn tur i den smalle vandrende, hvis sider består af 4—500 m høje skovklædte fjelde, med kun ganske få bebyggelser.

Der holdt som sædvanlig en bus parat til os, da vi nåede Dalen, og den transporterede os i løbet af ganske kort tid til vort logi. — Dagen havde ikke været særlig anstrengende, og efter at have fortæret et måltid norsk finbrød begav en part af flokken sig på vej op over et fjeld

på 600 m, de var trætte af indespærringen nede i bygderne og ville op for at se ud over landskabet og ånde frit, men synet, der mødte dem deroppe efter et par timers møjsommelig kravlen, var kun skov og sten. Efter en nedstigning gennem det næsten ufremkommelige vildnis af skov var de trætte, havde fået revne arme, ben og buksebag for ikke at tale om løse støvlesåler.

Ikke så underligt at Bjørnson har følt sig fristet til at synge: »Ud, vil jeg! ud! — o, så langt, langt, langt over de høje fjelde!« Det ville vi også, og busserne var der igen, Rjukan var målet, og det blev nået fredag middag; da det var klart i vejret, besluttede vi at bestige Gaustatoppen samme dag.

Vi bussede et stykke af vejen — forresten den værste køretur, vi var ude for. Her kunne vi for alvor tale om en smal vej med en stejl fjeldvæg til den ene side og en dyb, dyb afgrund til den anden. Skarpe sving — nedad i susende fart — opad under uhyggelig klagen og jamren fra motoren, og så havde vi en pokkers koldblodig chauffør, der midt i det hele, bedst som vi sad med livet i hænderne og ventede alvorlige forskrækkelser, gav sig til at tænde en cigaret, kun med et par fingre på rattet. Men det gik, og vi var heldigvis nået så langt op. så der ikke var kørevej længere. Ovenpå denne døds kørsel kunne vi let blive enige om at bruge »apostlenes heste« ned.

Nå, vi var 1200 m oppe, og der manglede et godt stykke endnu. Så tog vandringsen sin begyndelse, med spring over små fosse og fjeldbække, fra sten til sten. Vi kunne ikke se toppen, da den ragede ind i skyerne, men vi vadede opad i fortrøstningen om, at opad var den eneste rigtige vej. Og op kom vi, efter omtrent 2 timers halvvejs gang og kravlen gennem stenene nåede vi toppen (1883 m o. h.), hvor der ligger en vejmeldestation. Vi havde heroppefra et vældigt udsyn — et syn over fjeldmarkerne, der ligger mørke og dystre.

Nedstigningen var besværlig, men vi nåede da tilbage til vandrehjemmet i god tid og var temmelig rolige, hvorfor der ingen soveposer blev sparket i stykker den nat. Da vi vågnede den næste morgen, værkede og knagede det i alle lemmerne, og benene var blevet saa mærkelig selvrådige, så vi var klar over, at det kunne volde vanskeligheder at blive enige med dem om, hvad de skulle bruges til den dag. Vi tog derfor til fjelds pr. tovbane, en strækning paa ca. 1 km, hvor man bliver hævet 600 m. Heroppe lejrede vi os i græsset for at pleje vor stadig voksende magelighed, og efter et par timers hvil foregik nedstigningen på samme måde.

Det blev søndag i Rjukan, og da det, skønt ad mange omveje og gennem gentagne forsøg, ikke var lykkedes for Bruun at forcere jerntæppet på Hydros fabrikker, fik vi en hel dag til vor rådighed, og vi bestemte os da til at »sejle vor egen sø« og lade dagen foregå planmæssigt planløs.

Hvad forplejningen angår havde det til dato knebet haardest med at skaffe mælk og pålæg, men på turen fremover gik det bedre. Vi kom til egne, hvor forretningslivet stod på et højere »kulturelt« stade; de åbnede da kl. 8 og lukkede først kl. 16. Det var i forhold til forretningerne i Skien og Rjukan en præstation af rang. Vi kunne få havregryn og spiste det som en herreret, fik sukker på og drak mælk fra Telemarkskvæget.

Vi var nu nået til Kongsberg, turen hertil var pragtfuld, foregik selvfølgelig pr. bus, og vi kørte langs Tinsøens bred, der omgiver de blanke og rolige vande, hvori de skovklædte fjelde står på hovedet og spejler sig. — Da betalingsspørgsmålet for denne tur skulle bringes i orden, præsterede Theodor i kraft af sin miniature-størrelse, at slippe med på børnebillet.

I Kongsberg så vi sølvværksmusæet og kørte derfra til sølvminerne; her blev vi stoppet ind i nogle bistadelignende kasser, der var sat på tipvognshjul, og blev kørt 2300 m ind i fjeldet, kun ledsaget af en karbidlampe pr. 10 mand; herinde gjorde vi holdt og steg ud i en stor hal af lutter sten, og vi fik at vide, at vi stod med 342 m stenbjerg over os — en svær dyne; men den gav en meget behagelig temperatur, ganske vist lidt under »shortstemperatur«, men dejlig i forhold til de 30° der var udenfor. Vi blev så ført rundt og fik forevist hele driften, der foregår på en gammeldags og urationel måde. Gruben blev under krigen brugt til opbevarings-

rum for norske kulturværdier, men tyskerne havde ogsaa opdaget deres velegnethed som oplagsrum og brugte dem til bilgummi og kartofler. Det var en meget interessant dag, her fik vi et lille indblik i minedrift.

Videre med tog til statens småbrugslærerskole i Hvalstad. Den forfærdelig trykkende varme samt alt det, vi forhen havde set, og som tildels havde mættet vort videbegær, gjorde, at vi viste større opmærksomhed for en sø, der lå nedenfor skolen, end for alt det havebrug og landbrug, vi fik forevist. Dog var der et par ting, der fangede os, nemlig bigården og en rævegård, det havde vi ikke set før i Norge, men søen var nummer et, og vi benyttede den først givne lejlighed til at lade dens kølige indhold svale vore varme lemmer. Vi blev så bedt til et vel-dækket bord og fik efter dette en hyggelig kaminstuepassiar med skolens sekretær.

Det var en usædvanlig varm aften, og soveposerne fristede ikke rigtigt; vi gik derfor en tur i følge med nogle af skolens medarbejdere. Samtalen gik livligt, og nogen havde meget travlt med at bese og tale med »naturskønhederne«.

Det norske gartneri måtte ogsaa holde for, og som sædvanlig anerkendte vor magelighed kun bil som eneste værdige transportmiddel. Vi beså et par ualmindelige, veldrevne gartnerier, og vi traf måske her de mest vågne jordbrugere på hele turen; de havde fantastiske evner til at gøre jorden yderig, — ikke en plet uudnyttet jord så vi de to steder. ,

Det ene sted foretog vi smagsprøver på jordbær og hindbær samt på æblemosten, frembragt af hjemmeavlet frugt. Det andet sted foretog vi lige så mange synkebevægelser, her gjaldt det dog ikke hjemmeavlede produkter, men øl m. m.

Vi blev unægtelig skuffede, da vi kom til Oslo, en by som vi havde ventet os en hel del af, men som viste sig at være en lidt kedelig by.

Her havde vi ingen faste planer, men tog dog alle den første formiddag med s-toget op på frognersæteren, hvor vi havde en herlig udsigt over Oslo by med fjorden i baggrunden. På vejen ned kom vi forbi Holmen Kollen Skihop. Iøvrigt gik dagen meget hurtigt med at se byen.

Den sidste dag i Norge — ja, turen var gået hurtigt, men det var en uomstødelig kendsgerning, at næsen skulle vendes hjemad — skulle bruges til at nå fra Oslo til Larvik. Det foregik pr. bil; vi gjorde holdt ved den norske landbohøjskole for at bese denne; her blev vi indviet i nordmændenes syn på fremtidens landbrugsbygninger, idet vi blev ført ud til en nylig opført bygning af så store dimensioner, så man skulle være godt kendt for at finde ud af den igen. Det blev os fortalt at bygningssummen svævede omkr. 2 mill. — Det kan kun staten få råd til — og om det kan siges, at det var en mønsterbygning kan godt diskuteres, da det var vanskeligt at afgøre, om den ville være praktisk i formindsket udgave. Men nordmændene var stolte af bygningen og mente, at den var ideel. Det var et betagende syn, men det ville ikke passe ind i danske forhold. Vi kørte så uden ophold videre til Larvik. Her havde vi nogle timer endnu før afrejsen, som benyttedes til at strejfe byen rundt, og de sidste norske penge blev brugt.

De norske toldere behandlede os vældig fint, vi spadserede lukt igennem, både da vi kom i land, og nu igen da vi skulle den anden vej.

Skagerak lå spejlblank foran os, og aftenen var klar og stille, da vi vinkede farvel til Larvik, — til de brave nordmænd og til deres hårde, skovbevokste stenmarker. Vi stod ud gennem skærgården og videre fort ned i kattegat med skagen i sigte, men med Frederikshavn i tankerne. Folk om bord var helt kåde; der var ingen, der tænkte på at ofre til havguderne. »Peder Wessel« gik støt fremad uden vaklen eller gyngen.

Endelig var rejsens mål nået, »Peder Wessel« lagde sig pænt og veltilfreds ind til landgangen, og folk strømmede ned. Men tolderne var i krigshumør; de rodede rundt i kufferter og rygsække, overdyngede de rejsende med spørgsmål og kunne slet ikke overkomme at ekspedere den store strøm af mennesker. Vi slap da endelig igennem og stod ved rejsens ende. — Norgesfærden var endt, vi skiltes nogle dage for at feriere videre i hjemlandet for derefter atter at samles på »Fjordvang« og fortsætte vor daglige dont.

Trods det, at turen ikke ligefrem havde været anstrengende, så var vore beholdninger af enerig dog, om muligt, endnu mindre, end da vi rejste, så lysten til straks at gå i gang med boglig syssel var ikke særlig stor.

Vi var mættede med indtryk, det var en lærerig og interessant tur, der gav os nye impulser. En tur, der gav os en tiltrængt afslappelse. — Vi kom til at holde af det norske folk; vi indså, at vi kunne lære noget af dets ærlige oprigtighed og gæstfrihed, og vor taknemlighed over, at vi fik lejlighed til at aflægge et venskabsbesøg i dette land, er stor, hvilket jeg herigennem håber at have givet udtryk for.

Kai Knudsen.

* * *

TANKER EFTER ET ÅR PÅ FJORDVANG

En gang imellem er det godt ligesom at sidde stille og gøre status, tænke på tiden der er gået, hvad man har nået, og det man ikke fik gjort eller gjort så godt, man gerne ville. Det kan ofte give stof til eftertanke, så man vil prøve at gøre dette eller hint bedre i den kommende tid, ja, måske se at få noget af det gjort, som man har forsømt i året, der gik.

Sådan sad jeg også en aften og tænkte efter at have været et år på Fjordvang og have sagt farvel til mit første hold elever. — Tankerne gik videre til andre skoler — højskoler og landbrugsskoler, og det spørgsmål, der standsede mig, var: Hvordan kan det være, at vore skoler ikke overalt er overfyldte med lange ventelister o. s. v.?

Hvert år er der 8—10000 unge landmænd, der overtager egen bedrift, men kun ca. en trediedel af disse unge har været på landbrugsskole, evt. højskole. Nu er der kommet en 3—4 nye landbrugsskoler, og flere er planlagt, for at der kan blive mulighed for den danske landboungdoms uddannelse, og så er der endnu ikke sket en forøgelse af elevernes antal.

Kigger man lidt indenfor andre fag, så er der en mægtig tilstrømning, så overalt meldes overfyldt og overbelastet. Det gælder indenfor håndværk, forretningslivet, industrien, på forskellige faskoler for ikke at tale om de højere læreanstalter i København og Århus (Universitetet, Polyteknisk Læreanstalt, Tandlægehøjskolen, Landbohøjskolen), hvor de studerende er ved at sprænge alle rammer på trods af, at der skal meget høje eksamenskvoteinter eller strenge optagelsesprøver til for at blive optaget. — Jeg mener ikke hermed, at vi skal ind på tvungen undervisning, tværtimod, den skal være på frivillighedens grund, ellers tror jeg ikke, en højskole kan lykkes. Men måske kunne der på en eller anden måde ydes en hjælp til den unge landmand i form af et billigt lån, dog på betingelse af, at den unge landmand har vist sig praktisk dygtig samtidig med, at han har en god teoretisk uddannelse, evt. landbrugsskoleophold, sådan at han lettere kunne få egen bedrift.

Er der da ikke mere kraft i de danske høj- og landbrugsskoler? Er den spire gået ud, der skød frem 1844 (Rødding Højskole), og som i årenes løb er vokset

til et stort, kraftig træ, hvor en af dets største grene skød frem i 1867, da Landbo-skolen i Lyngby blev indviet?

Vokser det træ da ikke mere, skyder der da ikke stadig nye skud, der bliver til grene, eller har træet standset sin vækst, for dermed at gå den sikre død i møde? — Jo, der er i Fjordvang et nyt lille skud på den gamle stamme, skuddet er ganske nyt og lille endnu, men jeg tror, at det med årene vil vokse frem til en kraftig gren i form af flere skoler med samme motto: »Håndens og åndens virke skal følges.«

Dette lyder så smukt og tiltalende, og det vil være endnu kønnere, når det lykkes. På Fjordvang, hvor der både er højskole, landbrugsskole og praktisk landbrugsarbejde, skulle der være grundlag for en sund og naturlig udvikling for den unge landmand. Der kan i løbet af et år gives en god undervisning, såvel indenfor højskole- som for landbrugsfagene, en undervisning der nok kan være bekendt at stå ved siden af undervisningen på andre alm. højskoler og landbrugsskoler.

Jeg skriver ikke dette, fordi det er falden i min lod at være lærer på Fjordvang; der blev nok noget andet arbejde for mig, men fordi det er min faste overbevisning, at denne skoleform vil være med til at sætte nyt liv i vort gamle folkehøjskoletræ.

Men magter vi højskolefolk så at føre den store arv videre, som vi har fået i eje? — Det er såre vanskeligt at svare på. Men Grundtvig sagde engang: »Ved åndelig påvirkning er manden hovedsagen.« Det vil altså sige, at den forstander eller lærer, der står blandt eleverne, har et mægtigt stort ansvar, at han rent personlig skal give eleverne noget. Det kan ikke gøre det, selvom det er meget vigtigt, at han stiller problemerne op, set fra en hel mængde sider, og så lader eleverne selv vælge og vrage, derved bliver eleverne bare mere rodløse og spørger: »Hvad så? Hvad skal jeg tro om dette og hint?« Nej, der må tages klar standpunkt til problemerne, sådan at det kan mærkes, at det tror man virkelig på, og det vil man sætte noget ind på. Lad der så blive uro omkring een, lad kun bølgerne gå højt både for og imod, for da er sindene sat i bevægelse, og man kan næsten ikke blive fri for at tage stilling til dette eller hint.

Når eleverne forlader en høj- eller landbrugsskole, ved de en hel del mere om, hvordan man skal fodre køer, heste og svin, eller hvordan man bedst får en stor planteproduktion, avler de fleste og billigste f. e. pr. ha, end da de kom på skolen. Det er også udmærket at blive faglig, materielt dygtig, det er simpelthen nødvendigt, hvis man vil klare sig i konkurrencen og have nogen glæde af sit arbejde, men det kan ikke gøre det!

Har eleverne ikke gennem deres skoleophold, bevidst eller ubevidst, fået større kærlighed og ærbødighed for den danske muld i taknemlighed over at skulle føre den danske bondes arv videre. Kærlighed til Skaberens forunderlige storværk, naturen, til bondelivet på en gård. — Eller er arbejdet med dyrene,

med jorden intet andet end en arbejdsplads, blot en kamp for rent materielt at komme så let om ved det som muligt. Har eleverne ikke fået en følelse af, at vort modersmål er for dyrebart til at tilsøles med Eder: («Hvad hjertet er fuldt af, løber munden over med»). Har eleverne fra forstander og lærer ikke mærket en positiv indstilling overfor kirken og kristendommen, sådan at de har mærket, her er virkelig sjæleføde at få. (Det kan ikke gøre det med at lade en præst eller en nok så folkelig, kristelig mand komme på skolen en gang imellem — men det er på sin plads, at de kommer der).

Ja, da mener jeg, at skolen har svigtet sin åndelige arv og dermed har sat det væsentlige til, som vil komme den dyrt til at stå.

Ja, det er strenge krav, der stilles af den danske folkehøjskole, hvis det gamle træ skal vokse videre, men intet mindre kan gøre det. Derfor lægger vi al vor kraft og energi ind for at løse opgaverne og ikke lade hænderne synke, men går til det herlige arbejde med lyst og energi i den sikre tro, at så vil arbejdet også lykkes for os.

En god jul og nytår ønsker

Inger og Peter Nielsen.

* * *

SE DIG UD EN SOMMERDAG —

Søndag formiddag den 27. juni var der travlhed på »Fjordvang Skolegård«. Vi syede nemlig tæpper sammen til soveposer, da vi mandag morgen skulde starte på en tre dages cykletur ned i Sydjylland.

Mandag morgen var humøret højt, og vi skævede til den skyede himmel og håbede på tørvejr. Da morgenmåltidet var sat til livs, fik vi hver udleveret en god pakke klemmer; kl. 7^{1/2} var vi klar til afrejsen. Vi var 14 elever, Hans Bruun, Riis og Peter Nielsen; vi kørte mod Varde, hvortil der var ca. 60 km. Vinden var i Nordvest, så det gik strygende. Da vi op på formiddagen ankom til Varde, gjorde vi ophold i anlægget med det nye, smukke friluftsteater.

Vi fik en god tår kaffe i restaurationen. Derefter gik turen mod Esbjerg; dog allerførst tog vi en lille afstikker ud til Hjerting strand, hvor vi fik os en dejlig dukkert i det salte Vand. Efter badet spiste vi vores medbragte mad med en citronvand til. Derefter satte vi kursen mod havebrugsforsøgsstationen »Spangsbjerg« ved Esbjerg, hvortil vi ankom først på eftermiddagen; her bød assistent Henriksen os velkommen, fortalte os forsøgsstationens historie, viste os rundt og fortalte os om forsøgene. De havde der på stationen fremavlet jordbærsorten »Ydun«, der giver 3 kg bær pr. m². Assistenten sagde til os, før vi gik ud i forsøgsmarken, at vi vilde få fristende ting at se; men vi måtte ikke røre, for han skulde nok føre os et sted hen, hvor ikke alene øjnene, men også maven måtte få del i herligheden. Da vi havde været rundt og set på de forskellige ting, førte assistenten »hjorden« til nogle stikkelsbærbuske. Efter at vi havde lagt bund med dem, førte han os til jordbærrene; uhm, hvor det smagte. Endelig sagde assistenten stop, og jeg tror, det var godt det samme, for ellers var vi vist revnet.

Nu tog vi ud til Hans Bruuns farbroder i Gesing, hvor vi var budt på aftensmad og skulde sove i høet om natten. Da vi ankom til gården, blev vi hjertelig modtaget af hr. og fru Bruun. Der var god tid, til vi skulde spise, så vi fik os vasket og pudset lidt op; endelig ringede klokken, og vi kom til bords, hvor vi fik serveret svinesteg og rødgrød. Efter spisetid gik vi

allesammen med Anders Bruun samt hans fire karle ud i marken. Der var 130 tdr. land til gården. Vores vært fortalte os om gårdens drift og sagde til os, at vi bare skulde kritisere, hvad vi selvfølgelig også gjorde. Efter markvandringen gik vi hjem på gården og fik aftenkaffen; efter denne sang vi nogle sange, og saa op at sove i høet.

Tirsdag morgen stod vi tidlig op, fik vores morgenmad, sagde farvel til de gæstfrie værtsfolk, hvorefter vi cyklede mod Esbjerg til fanøfærgeren, som skulde afgå kl. 8 $\frac{1}{2}$.

Da færgen ankom til Nordby på Fanø, tog vi op og så den smukke og ejendommelige kirke med de mange, smukke skibe, som er lavet af søfolk, der har lagt op; derefter cyklede vi om på vestsiden af øen; vi tog nu turen strandlangs til Sønderho. Der er en typisk fiskerby med lave, stråtakte og velholdte huse. Det var ebбетid, så havvandet var gået langt ud, hvad der var ejendommeligt for os, der ikke havde set det før.

På tilbageturen til Nordby cyklede vi op langs østsiden af øen og kom da igennem Fanøs tredie by, Rindby; her lå bøndergårdene, og det var det eneste sted på øen, hvor vi så egentlig landbrug.

Da vi kom tilbage til Esbjerg, cyklede vi 10 km østpå, hvor hovedvej 1 og 11 krydser hinanden, der lå nemlig »Korskroen«, hvor vi skulde spise til aften.

Herefter gik turen mod Askov Forsøgsstation, hvortil vi ankom ud på aftenen. Assistent Agergaard viste os rundt i forsøgsmarken; dernæst bød Fru Iversen os på jordbægrød med jersey-mælk til; det var ligesom heldet fulgte os altid; derefter kravlede vi på høløftet og slumrede sødt til morgen.

Onsdag morgen startede vi fra forsøgsstationen efter at have fået et solidt morgenmåltid; allerførst tog vi ud til Skibelund Krat og så mindelunden, hvor der står mindsten over kendte sønderjydske mænd. Vi så »Modersmålet« af N. Hansen Jakobsen, kvinden, der står og ser ned over Kongeådalene, mod det genvundne land. Dernæst tog vi et smut til Askov og så højskolen der.

Vort næste mål var Ladelund Landbrugsskole; der bød forstanderen os velkommen, og en lærer fulgte os rundt på skolen efter at have fortalt os dens historie. Vi så skolens landbrugsmuseum, som var meget interessant; landbrugslæreren viste os marken hjemme ved gården og fortalte os om sædskiftet. Forstanderen bød os på middagsmad, hvad vi med glæde tog imod. Efter at have sat den gode bondekost tillivs, startede vi mod Grindsted, hvor vi var blevet budt på kaffe hos Hennings forældre. De har et smukt og velholdt hjem derude på den midtjydske hede. Vi blev taget imod med åbne arme, og der stod et ualmindelig veldækket kaffebord parat til os.

Derefter på tur igen de sidste 60 km med »Fjordvang« som mål. Kl. godt 8 var de sidste hjemme til den ventende aftensmad.

Det kan vist roligt siges, at vi hver især havde haft en uforglemmelig tur, ikke mindst den store gæstfrihed vi mødte alle vegne, hvor vi kom, vil stå for os som gode eksempler på jydsk gæstfrihed.

Theodor Pallesen.

* * *

FORÆLDREDAG OG ELEVMOÐE

afholdtes Lørdag—Søndag den 19.—20. Juni. Forældredagen om Lørdagen formede sig paa en jævn og stilfærdig Maade og dog baade festligt og fornøjeligt med Foredrag, frit Samvær og skæmtsom Underholdning. Bruun holdt et Foredrag om Fredstanker, hvis sidste Del omhandlede Emery Reves Bog: Fredens Anatomi, og til Slut under en Omtale af nutidige Anstrengelser for at skaffe en varig Verdensfred, nævnte han Bevægelsen »Een Verden«, den Bevægelse for

en føderativ Verdensorden, der i alle Europas frie Lande har rejst sig uden om Parlater og Regeringer som en Folkebevægelse for international Retsorden og Verdensparlament paa demokratisk Grundlag. Der blev draget Paralleller til Forhold i Fortid og Nutid. Med størst Interesse fulgtes sikkert Redegørelsen for, hvorledes en Begrænsning af de enkelte Staters Suverænitæt i Udenrigs- og Militærpolitik kan forenes med national Selvstændighed og Folkeindividualiteternes Bestaaen.

Riis Vestergaards efterfølgende Foredrag supplerede for saa vidt Bruuns udmærket, som det handlede om de Tanker om Menneskelivet, der blev Grundlaget for Grundtvigs folkelige Livsarbejde. Om Aftenen opførte A-Holdet Anton Berntsens lille Skuespil: Da Tækkemanden flyttede. Og vi fornøjede os over de gamle Folketyper, som A. B. kender og kan fremstille som faa. De optrædende viste en forbløffende Evne til Indlevelse i Rollerne, Æren herfor tilkommer dog nok ogsaa Forfatteren.

Allerede Lørdag Aften ankom de gamle Elever. Det egentlige Elevmøde var sat til om Søndagen, der begyndte med Haandboldkamp mellem gamle og nye Elever. Derefter holdtes stiftende Generalforsamling for Elevforeningen, hvis Love staa aftrykt Side 39. Det var Dagens centrale Begivenhed. Tanken om allerede nu at stifte en Elevforening vandt udelte Tilslutning, og den Iver, hvormed alle deltog i Debatten om Foreningens Fundament: Lovene, vidnede om stor Interesse for at faa lagt saa solidt et Grundlag som muligt for Foreningen til Fremme af Fjordvang Idéen, Sammenholdet og Vedligeholdelsen af Forbindelsen mellem Elever og Skole og Eleverne indbyrdes. Fra Skolens Side blev denne Interesse straks imødekommet ved paa Forslag af Peter Nielsen at vedtage Udsendelsen af et Kvartalsblad til Medlemmerne. Efter Debatten nedsattes et Udvalg til at udforme Lovene, der i den endelige Form blev vedtaget under Eftermiddagens Udflugt til Søndervig.

Et Par kommenterende Bemærkninger kan maaske være paa sin Plads:

Angaaende Foreningens Navn har Formanden, der var fraværende, senere udtalt Ønsket om i Overensstemmelse med § 2 Stk. 2 at faa indføjet Ordet »Vennekreds« i Navnet. Det vil sammen med et Par andre Smaa Ting blive taget op til evt. Ændring i 1949.

Ad § 2 Stk. 1 blev bemærket, at der ved Elever ogsaa forstaaes Deltagere i længere Kursus som Kontrolkursus.

Ad § 3 blev Resultatet følgende:

ad a) Viggo Rømer, paa Valg 1949, Kaj Knudsen, paa Valg 1950.

ad b) Per Sørensen 1947—48, Theodor Pallesen 1948—49.

ad c) Riis-Vestergaard.

ad d) valgtes Viggo Rømer.

Ad § 8 fastsattes **Kontingentet til Kr. 4.00.**

Der kunde være en Del mere at nævne i Forbindelse med de enkelte Paragraffer. Paa Gr. af kneben Plads maa dette være nok.

Elevmødet vil i Fremtiden blive afholdt for sig selv uden Forbindelse med Forældredagen.

Maa jeg til sidst udtale det Haab, at der vil være mange, der vil glæde os med at benytte sig af Opfordringen i § 2 Stk. 2 til at indmelde sig i vor Forening. Den er lille og vil selvfølgelig være det endnu i mange Aar. Den kan nok trænge til Støtte, ikke mindst »moralsk«. En og anden vil maaske studse over Udelukkelsen fra Delagtighed i Afgørelser, men man vil sikkert forstaa det rimelige heri, da Eleverne jo let bliver et Mindretal.

Rv.

VEDTÆGT

FOR »FJORDVANG SKOLEGAARDS ELEVFORENING«

13. Juni 1948.

- § 1. Foreningen har til *Formaal*:
- a) indadtil at vedligeholde Forbindelsen mellem Elever indbyrdes og mellem Elever og Skole.
 - b) udad at udbrede Kendskab til Fjordvang Idéen og den specielle Skoleform, der bygger herpaa.
- § 2. *Medlemskab* af Foreningen kan opnaas af alle, der har haft Tilknytning til »Fjordvang« som Elever eller Medarbejdere.
- Endvidere kan som Medlemmer optages enhver, der er interesseret i gennem sit Medlemskab at støtte Skolen og Elevforeningen. Saadanne Medlemmer har Ret til at deltage i Generalforsamlingen, men har ingen Stemmeret.
- Som ubetalende Æresmedlemmer optages for Livstid de 7 Elever af første Aargang.
- § 3. *Bestyrelsen* bestaar af 5 Medlemmer og sammensættes paa følgende Maade:
- a) Generalforsamlingen vælger 2 Repræsentanter. De vælges for 2 Aar og afgaar efter Tur hvert andet Aar.
 - b) De to sidste Elevhold er til Stadighed gennem de respektive Tillidsmænd repræsenteret i Bestyrelsen. Tillidsmanden vælges af Holdet ved Skoleaarets Slutning, hvorefter den i Bestyrelsen ældste Tillidsmand udgaar, mens den nyvalgte indtræder i Bestyrelsen. De af Bestyrelsen udtraadte Tillidsmænd fortsætter dog stadig med deres Tillidsmandshverv derved, at de har til Opgave at holde sig orienteret om Begivenheder af Interesse inden for deres egen Aargang samt at meddele Sekretæren saadanne.
 - c) Som Repræsentant for Skolen udpeger Forstanderen et Medlem til Bestyrelsen, der indtil videre fungerer som Sekretær, Kartoteksbestyrer og Kasserer.
 - d) Formanden vælges af Generalforsamlingen blandt de under a) og b) nævnte Bestyrelsesmedlemmer.
- § 4. *Generalforsamlingen* er i alle Spørgsmaal øverste Myndighed.
- Ordinær Generalforsamling afholdes i Tilknytning til Elevmødet 3. Søndag i Juni. Den er beslutningsdygtig uanset Fremmøde.
- I vigtige Spørgsmaal, der efter Bestyrelsens Skøn kræver Tilkendegivelse fra alle Medlemmer, udsendes til Medlemmerne Stemmekort. Simpelt Stemme flertal er afgørende.
- Ekstraordinær Generalforsamling *kan* indkaldes af Bestyrelsen og *skal* indkaldes, hvis $\frac{1}{4}$ af Medlemmerne eller mindst 35 Medlemmer kræver det. Den skal med mindst 14 Dages Varsel skriftlig meddeles alle Medlemmer, evt. gennem Kvartalsbladet.
- § 5. *Vedtægtsændringer*. Forslag til saadanne skal meddeles Sekretæren inden 1. Marts og meddeles enten skriftligt eller gennem Kvartalsbladet til alle Medlemmer.
- Vedtægtsændringer kan dog 1949 ske uden forudgaaende Varsel.
- § 6. *Bestyrelsesmøde* holdes i Forbindelse med Elevmødet og kan derudover indkaldes af Formanden eller paa Foranledning af 2 Bestyrelsesmedlemmer.
- § 7. Naar Medlemstallet er steget til 100, skal det forsøges at opnaa en eller anden Form for *Repræsentation i Skolens Bestyrelse*.
- § 8. *Kontingentet* fastsættes hvert Aar af Generalforsamlingen.

ELEVFORTEGNELSE PAA FJORDVANG SKOLEGAARD

1947—48

Magne Bertelsen, Københoved pr. Skodborg.
Arne Drewsen, Borris.
Jens Peder Eriksen, Sdr. Ørum Mark pr. Højslev.
Kristian Feddersen, »Vesterskov«, Høm pr. Ribe.
Hans Chr. Fredberg, Østrup pr. Otterup.
Viggo Jensen, »Ballegaard«, Spørring pr. Aarhus.
Kai Knudsen, Mølbygaard, Mølby, Ansager.
Jens Midtiby Kristensen, Sønderby pr. Hee.
Henning G. Mortensen, Nollundvej, Grindsted.
Knud Møller, Millinge St.
Theodor Pallesen, Klim St.
Poul Holme Pedersen, Riisvang Allé 35, Aarhus.
Lambert Lambertsen Winther, Arup pr. Vesløs St.
Fritz Ødegaard, Kalø pr. Saksøbing.
Børge Østergaard, Haarslev pr. Gamby.

1948—49

Jens Knudsen Jensen, Tarp, Sdr. Felding.
Karl Kirkegaard, Gelstrup pr. Nibe.
Ebbe Knudsen, Klattrup pr. Fredericia.
Henning Knudsen, Klattrup pr. Fredericia.
Viktor Kristensen, »Højtoft«, Husby pr. Ulfborg.
Johan Kristian Larsen, Bonderød pr. Fakse.
Jens Møller Madsen, Skads pr. Esbjerg.
Henning Pedersen, Husby pr. Ulfborg.
Peter Pedersen, »Elkjærgaard«, Hundslund.
Jens Poulsen, Dalbyneder pr. Dalbyover St.
Niels Holt Sørensen, »Ellegaard«, Strellev pr. Ølgod.
Kristian Munk Villadsen, Sadderup, Grimstrup pr. Esbjerg.
Mary Williams, England.

Kontrolassistenter

Svend Søndergaard, Ølstrup, Lervang.
Svend Aage Larsen, Colbjørnsensgade 13², København.
Niels Sørensen, gl. Plantørbolig, Thorsted, Ulfborg.
Kristian Møller Kristensen, Nørremark, Sunds.
Tage Pedersen, Hodde, Tistrup.
Arne Stech Andersen, Grønnegade 51, Vejen.
Erik Vagn Olsen, »Grønhøjgaard«, Høve pr. Asnæs.
Niels P. Pedersen, Grindløse pr. Jullerup.
Herman Andersen, Hee.
Jørgen Jepsen, Velling.